

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
BILICHTINGDIENST } TELEFOON 4519.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Hofleverancier van
H.M. de Koningin.

N.V. NEDERLANDSCHE IJZERHANDEL Afd. ENTHOVEN

IJzerhandel, Gereedschappen, Complete Keuken- en Badkamer-inrichtingen, enz.
VLAMINGSTRAAT 18 - DEN HAAG - TELEFOON 791

Hofleverancier van
H.M. de Koningin.

Speciale Export-afdeling voor Uitrustingen naar Oost- en West-Indie

INHOUD: De Antithese te Deventer. — Losse Opmerkingen. — Tweede Koloniaal Onderwijs-Congres. — Persoverzicht. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeelingen.

De Indische studenten daarentegen kwamen hier na een reeds bittere ervaring van nationale en raciale achteruitzetting, welke van kind-af hun deel was. Juist hun verkeer hier onder de vrije, nationaal en geestelijk goed verzorgde Nederlandsche makkers moet hun dieper nog doen gevoelen, wat zij in het eigen land ontbeerden en ondergingen, moet bij hen de nationale wrok te dieper zetten. Als er dan een gelegenheid komt tot luchting des gemoeds, dan wordt deze natuurlijk gretig gebruikt. De Nederlandsche student blijft, even natuurlijk, het nationale antwoord niet schuldig — en het koloniale conflict staat in alle scherpte en onomwondenheid.

geen bezwaar, maar dan werkt men op elk congres aan de afbraak van het Verbond. Want waarom immers zou men bijeen blijven, om zich stelselmatig steeds verder van elkaar te verwijderen?
Zoo komt het mij, belangstellend buitenstaander, althans voor.

De Antithese te Deventer.

Uit de dagbladverslagen van het jongste congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden trof mij, bijzonder in het debat, dat aan beide zijden het nationalistische sentiment weer zoo splijtend doordrong. Ik kreeg den indruk, dat ondanks de volkomen omkeering van het onderwerp, dat het vorige congres te behandelen kreeg, de debatten van de Haagsche en Deventer samenkomsten zich in eenzelfde onvruchtbaar resultaat vastlegden. Het Haagsche congres stelde de vraag: „Wat wil, kan en mag Indonesië thans van Nederland verwachten?“, te Deventer werd in geheel gelijke formulering Nederland in verwachting ten opzichte van Indonesië geplaatst, maar ten slotte was het jongste congres veel eer een voortzetting, dan een omzetting, van het Haagsche debat.

De westerlingen, hoe oprecht ook in hun toedering, stelden weer hun Nederlandsche idealen — de oosterlingen, zij mogen dan al voor waardeering en voor kameradschappelijkheid zijn te vinden, gingen op in hun nationale ideaal. De kostelijke frankheid der jeugd verscherpte natuurlijk nog de tegenstelling. De Nederlandsche nationalistische student vindt bovendien zijn koloniaal trossen in het bezit van Indië — van welke tijdelijkheid dan ook — terwijl de waarachtige oosterling het bezit van zijn land door een ander juist als een diepe nationale krenking gevoelt. Hoe zou trouwens de Nederlander er voor staan, indien hij met evenveel klem als welwillendheid telkens weer moest hooren, op hoe hoogen prijs hij het heeft te stellen, dat anderen over hem bazen? Het nationale leed zou ook hem immers naar de keel stijgen.

Er is meer. Onze Nederlandsche studenten staan er zoo mooi en gelukkig voor. Zij staan gereed om als kinderen van een vrij volk, als heerschers, naar Indië te trekken, toegerust met volle rechten, welke daar vaak tot voorrechten ontaarden.

Dat is niet verwonderlijk, zeer vergeeflijk en volkomen zuiver. Bezien uit elke toestand en standpunt, is aan de eene noch de andere partij in redelijkheid veel te verwijten; zij vertegenwoordigen slechts schrijnende tegenstellingen in de tragedie van het koloniale vraagstuk — dat overigens met wat vinnige redekaveling op een studentencongres geen stap nader tot zijn afwikkeling komt.

Een andere vraag is; of het Indonesisch studentenverbond juist doet, in eigen kring deze tegenstellingen bij herhaling voorop te plaatsen? Zeker formeel doet men het niet; het bestaan van een niet op te heffen tegenstelling wordt door velen in het Verbond zelfs gaarne ontkend. Het komt mij echter voor, dat juist door zich aan deze illusie te bedwelmen, de werkelijkheid te scherper doorbreekt en de congressen dat beklemmende, dat onbevredigde, die gemelijke verstoordheid laten, welke eer vroeg dan laat met scheiding dreigen. Toch behoeft het niet hiertoe te komen, als de verhouding maar nuchter wordt besett en aanvaard. Dan zullen Oost en West in dit Verbond zich vanzelf fijner rekenschap geven van wat aan beide zijden zoo licht krenkbaar is. De bijzonder in de studentenwereld bestaande ruimte voor samengang en onderling verstand wordt dan tot iets bruikbaar dan de politieke hindernisbaan, als welke zij thans veelal dienst doet. Indien eens begonnen werd, de volle en tegelijk ledige overheersingsdebatten te staken en de congressen meer te wijden aan de vraagstukken, welke de opheffing van die overheersing bestrijken, dan zouden de noodzakelijke partijen in het Verbond elkaar vinden in wat vereent en niet bij voorkeur in hetgeen de scheiding bevordert.

Tegen vrije politieke debatten, als waaraan men zich thans overgeeft, bestaat op zichzelf natuurlijk

Losse Opmerkingen.

XII.

Garoet! Een van de schoonste plekjes van Azië! Een binnenplaatsje, doch niettemin met een min of meer cosmopolitisch aanzien, omdat de toonaangevende „touristen“ hier sterk vertegenwoordigd zijn, onder meer blijkende uit de talrijke en goede hotels.

En momenteel klinkt deze naam door heel Indië in verband met het „bloedbad“ op 7 Juli in het huis van Hadji Hassan te Tjikendal, nabij Lelès, waarbij zes dooden en negentien gewonden vielen, onder wie eenige vrouwen en kinderen.

De kwestie zal den lezers van dit blad wel bekend zijn uit de telegrammen en uit de uitvoerige beschouwingen, die de Indische pers sinds eenige weken aan dit geval wijdde. Telegrammen werden naar Nederland gezonden door de radicale concentratie, gevolgd door de conservatieve concentratie; een regeeringscommissie onderzocht de zaak en het uitvoerig rapport werd gepubliceerd; protestmeetings werden gehouden en ook (zoals in Garoet) geweigerd!

Ik woonde een protestmeeting bij te Weltevreden op Zondag 20 Juli. Het daar gesproken door bekende leiders, zoals Tjipto, Abdulmoes, H. Salim, Dwidjo Sewojo, Gramer, Schotman, Mohammad Zain, Teeuwen en Stam, droeg een buitengewoon heftig en verbitterd karakter en was een bevestiging van mijn eersten indruk, dat in de Indische politiek een zeer onaangename factor op den voorgrond is getreden... *want vrouwen!* (Zie het slot van No. VII).

Een vierduizend Indiërs volgde de felle kritiek op het bestuursbeleid met gespannen aandacht en... de uitlegging, die daar van het optreden van het Nederlandsch en Europeesch bestuur werd gegeven, verschilt ten eenenmale met de beschouwingen van de commissie van onderzoek en in de Europeesche pers. Verschilt daarvan zoo veel, dat het niet mogelijk is — als buitenstaander — een eigen oordeel te vormen.

COSTUMES • MANTELS •
TAILLE • COSTUMES •
BLOUSES •
ROKKEN •

• SPUISTRAAT 8 •

• DEN-HAAG •

• RIJKLEEDING
• KLEEDING NAAR MAAT •

CORN. VAN DER SLUIJS

BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.

ALLEEN NOORDEINDE 162A.

TEL. 4782.

DEN HAAG.

's-Gravenhaagsche Muziekschool „DE TOONKUNST”

Prins Mauritsplein 21 Tel. S. 477 Spreekuur 10-1 en 2-6

Directie: JAMES ZWART, Artistiek Leider; H. F. PERIZONIUS, Administratie

Instrumentaal, Vocaal en
Theoretisch Onderricht

Prospectus kosteloos.

96

Aanmeldingen dagelijks.

rekte gevellijn met opgaanden spitsen toren van het „sanatorium Garoet” de aandacht. En wanneer men in deze pracht-inrichting in een der lighallen, in de recreatiekamer of op een der terrassen een rustig plekje zoekt, dan geraakt men in extase over het schitterende panorama, dat zich voor ons ontplooit.

En de heer Mulder heeft nog grotere plannen! Hij verkreeg vergunning om een kabelbaan aan te leggen naar den top van de Tjikorai, 9300 voet hoog.

Wanneer deze tot stand zal zijn gekomen, dan zal vermoedelijk elke toerist dit plekje willen en moeten bezoeken; dan zal Java verrijkt zijn met een punt van attractie, dat voor Azië een „unicum” mag heeten.

Boven, beneden en overal om u heen, rust, aangrijpende rust; niet eene, die beklemmt, maar van zulk een wonderschoone harmonie, dat zij kalme geeft, opheft en ontspant.

Licht, lucht, ligging; het zijn deze drie essentiële factoren, welke den grondslag vormen van het succes dezer nieuwe stichting! Geschapen uit heerlijk zonlicht, zuivere berglucht en schitterende ligging. Kortom een ideaal oord voor dengene, die rust noodig heeft na inspannenden arbeid in de hitte of voor hem, die van een ziekte hersteld in koel klimaat zijn krachten wil herwinnen. Maar ook de volkomen gezonde, waarvoor weer aparte paviljoens zijn bestemd, vindt hier een comfortabel verblijf, waar hij eens kan „uitblazen.”

* * *

De Volksraad heeft zijn voorjaarszitting beëindigd. Van de algemeene beschouwingen en de oorlogsbegroting heb ik de meeste zittingen kunnen bijwonen. Een volgend maal hoop ik daarover iets te kunnen mededeelen.

Voor heden volsta ik met op te merken, dat men door lezing van de Europeesch-Indische pers g e e n behoorlijk overzicht krijgt van het behandelde (een paar bladen uitgezonderd); deels omdat de politieke richting van de bladen bij voorkeur weglaat of verdraait, wat de oppositie te berde brengt, deels uit plaatsgebrek en ook omdat sommige bladen volstaan met de overzichten van het persbureau *Aneta*, dat eveneens door vrijwel negeeren van de inlandse stemmen uit den volksraad de lezers eenzijdig inlicht.

Wie een behoorlijk inzicht wil krijgen van het werk, dat door de volksraadsleden verricht wordt, is genoodzaakt de handelingen zelf door te lezen, wat een zeer tijdroovend werk is!

En de langzame werkwijze van de Landsdrukkerij, die het mogelijk maakte, dat men de Memorie van Antwoord thuis kreeg geruimen tijd na de eindstemming over de betrokken afdeling..... maakt het volgen van de debatten niet gemakkelijk.

Dat lijkt nog allesbehalve op den vlotten gang van zaken in en om het Nederlandsche parlement.

Weltevreden, 20 Juli 1919.

H. J. VERMEER.

Tweede Koloniaal Onderwijscongres.

Over het tweede Koloniaal Onderwijscongres, dat naar nader is vastgesteld, te 's-Gravenhage in den Dierentuin zal worden gehouden op 22, 23 en 24 October e.k., heeft Z. K. H. de Prins der Nederlanden het beschermheerschap aanvaard.

De Minister van Koloniën, de heer A. W. F. Idenburg en de Minister van Binnenlandsche Zaken, Jhr. mr. Ch. Ruijs de Beerenbrouck, tijdelijk het ministerie van Koloniën beheerend, hebben zich bereid verklaard het eere-voorzitterschap van het congres te aanvaarden.

Laatstgenoemde Minister zal het congres openen. Voorzitter van het bestuur is: mr. J. H. Abendanon, oud-directeur van het departement van O., E. en N. in Ned.-Indië.

Het programma van het congres is als volgt samengesteld: 22 October, 's morgens, A.: Hoe moet het onderwijs in Suriname ingericht worden ten aanzien van de Ned.-Indische, Britsch-Indische en Chinese kinderen, in het bijzonder wat betreft de taal? Is het noodig voor hen afzonderlijke scholen op te richten?

Inleider: W. D. H. baron van Asbeck, oud-gouverneur van Suriname. Prae-adviseurs: W. v. Belen, oud-onderwijzer in Suriname; dr. H. D. Benjamins, oud-inspecteur L. O. in Suriname; pater J. F. van Eerd, onderwijzer aan een bijzondere school te Paramaribo; K. v. d. Meulen, West-Indisch onderwijzer met verlof;

's middags B.: Onderwijzers voor Chinezen in

Oost-Indië. Zijn afzonderlijke gouvernementsscholen gewenscht?

De naam van den inleider hiervoor is nog niet vastgesteld. Prae-adviseurs zijn: J. J. L. Duyvendak, lector aan de Rijksuniversiteit te Leiden; het hoofdbestuur van het Ned.-Indisch Onderwijzers Genootschap; Ch. H. Th. J. Eybergen, O.-I. onderwijzer;

23 October, 's morgens, C.: Voorbereidend-hooger en hooger onderwijs in Ned. Oost-Indië; inleider: dr. C. J. Vinkesteyn, inspecteur der gymnasia; praeadviseurs: dr. E. Bonebakker, oud-directeur der H.B.S. te Semarang; dr. Ph. Kohnstamm, hoogleraar gemeent. Universiteit te Amsterdam; mr. I. A. Nederburgh, oud-president van het Hoog-gerechts-hof in Ned.-Indië; W. K. Tehupeiory, gouvernements-geneesheer, met verlof;

's middags, D.: voorbereidend onderwijs aan alle bevolkings-groepen in Ned. Oost- en West-Indië. Inleider: Dr. E. Bonebakker, voornoemd. Prae-adviseurs: W. M. Haye, oud-Indisch onderwijzer; mevr. G. J. Heilbron-v. Rinsun, oud West-Indisch onderwijzeres; mej. G. Oosterbaan, onderwijzeres te Paramaribo;

24 October, 's morgens, E.: Volksonderwijs in Ned. Oost- en West-Indië, vooral in verband met landbouw en bedrijf. Inleider nog niet bekend. Prae-adviseurs: dr. J. H. Gunning, Zendingen-director; G. L. Gonggrijp, oud-resident in Ned.-Indië; M. Joustra, archivaris van het Batak-Instituut; Pater F. G. J. M. van Lith, directeur R. K. Kweek-school, Moentilan;

's middags, F.: Praktisch onderwijs aan meisjes van alle bevolkings-groepen in de binnenlanden van Ned. Oost-Indië. Inleider: C. Lekkerkerker, oud-inspecteur inl. onderwijs in Ned.-Indië. Prae-adviseurs: mevr. M. Adriani Gunning; mevr. M. C. Kooy-v. Zeggelen en mevr. D. Raedt v. Oldebarneveld—Van Maarsseveen.

Persoverzicht.

De cultuur van Hevea in West-Borneo.

„Het Vaderland” van 4 dezer schrijft:

„De residentie West-afdeeling van Borneo, het eertijds veelbelovend gewest dat later weinig van die beloften in vervulling heeft doen gaan, is op het stuk van regeeringszorg nog steeds stiefmoederlijk be-deeld.

„Toch blijkt het die zorg meer dan waard. Merkwaardig is het ontstaan van groote bevolkingscultures in dit gewest, zonder eenige opwekking van bestuurszijde, in aanmerking genomen de schaarschte der bevolking. Rijst, rubber, gambier, peper en sago en klapper in de kuststreken kunnen aldus genoemd worden, dank zij ook bodem en klimaat en de algemeene toestanden.

„Dat is ook te danken aan het voorbeeld van meer ontwikkelde bevolkingsgroepen die voornamelijk de bevolking der kuststreken uitmaken en minder in het binnenland vertegenwoordigd zijn.

„We hebben hier het oog op Chinezen in het kustgebied benoorden Pontianak, in de z.g. Chinese districten, de Arabieren, Maleiers en Boeginezen, in dat bezuiden de hoofdplaats.

„Deze bevolkingsgroepen plegen hun doen en laten te richten naar de toestanden op den overwal van Malakka en te Singapore. Daarheen voeren zij hunne producten uit, van daar betrekken zij het benoedigde. Aldus scheppen zij over en weer een gemeenschap van belangen, waarvoor wel als een bewijs mag gelden: het inrichten van een eigen stoomvaartverbinding.

N. V. MEUBELFABRIEK V/H LE COINTRE & CO.

Ameublementen
Betimmeringen
Gordijnen
Tapijten

Modelhuis: Oude Molstraat 32
- 'S-GRAVENHAGE -

Zeebaboe's en Jongens beschikbaar.

Te bevragen in „PERSINGGAHAN”

Advies-Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden

v. Boetzelaerlaan 2 - Tel. Sch. 248

THE PH. VAN OMMEREN CORPORATION OF NEW-YORK

New York, San Francisco (Cal.),

42 Broadway.

64 Pinestreet.

belast zich met:

Expedite :: Assurantie
Opslag van goederen, enz. enz.

Eigen Opslagplaatsen te OAKLAND (San Francisco)

Nadere inlichtingen worden gaarne
verstrekkt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Chirurgische
Instrumentenfabriek
V/H LOTH & STÖPLER
Directeur: H. STÖPLER
TRANS 1-UTRECHT
UITRUSTINGEN
voor H.H. DOCTOREN
Complete Installaties
voor Hospitalen
Fabrikante: Nord Compressor

110

N.V. Autogarage „CITO”

Schenkweg 7 - 's-GRAVENHAGE, - Tel. H. 6290

160

Luxe Verhuur-Auto's

Laat Uwe woning Electrisch Verlichten

(hetzij voor eigen rekening of voor
rekening der Centrale)

bij de

N.V. Electro-Technisch Bureau

v.h. W. HAAXMAN & Co., 108

gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.

Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.

NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.

ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.

INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

„Toen dan ook in Malakka de hevea-cultuur gunstige resultaten opleverde, zag men ter Westkust van Borneo, een goede tiental jaren geleden, hoe de belangstelling voor die cultuur zich baanbrak. Genoemde cultuur werd na enkele jaren voor Chinezen en Maleiers op die kust een belangrijk middel van bestaan; zoowel op de veengronden aan de kust als in de oude mijnstreken van de Chineesche districten bleek de cultuur van hevea winstgevend ondanks de weinige zorg aan de boomen besteed.

„Uit dat oogpunt beschouwd, bleek zij dus als voorbestemd om een echte volkscultuur te worden. Van belang ook voor hare verbreiding mag wel zijn geweest de maatregel waartoe de sultan van Pontianak kwam waarbij de gronden om de kampongs aan de bevolking werden uitgegeven om er hevea op te planten. Een uitgestrekte hevea-aanplant, palenver getuigt thans van de welvaart der bevolking nabij de hoofdplaats.

„Het gevolg ervan was een drukke handel in hevezaden en plantjes met de bovenstreken aan de Kapoeas.

„In de Westerafdeeling van Borneo is de cultuur van hevea het aantal volkscultures komen vermeerderen, waaraan de schamele afzet van boschproducten gedurende de oorlogsjaren niet geheel vreemd mag zijn geweest. Een geregeld landbouwbedrijf neemt meer en meer de plaats in van den onzekeren boschproductenhandel, gelijk dat bedrijf reeds een uitkomst werd toen de mijnbouw niet langer winstgevend bleek.

„Deze goede uitkomsten zijn verkregen vrijwel buiten het bestuur om. Het pleit wel voor de hoedanigheid van het gewonnen hevea-product, dat den opkoopeers van den Malakkawal toenemende concurrentie door Japanners wordt aangedaan. We mogen echter niet vergeten, dat in West-Borneo zoowel als elders in Indië het optreden der Japanners een politieke bijzaak heeft en dat reeds eenige rubberondernemingen in West-Borneo door hen werden opgekocht.

„Voor het bestuur is nu meer dan ooit de tijd aangebroken, zich ernstig gelegen te laten liggen aan de belangen van land en volk van West-Borneo. Moeilijke problemen vallen nog op te lossen. Gebrek aan tappers, d.w.z. aan arbeidskrachten, is wel het hoofdkwaad. Zoo groot is dat gebrek bij de uiterst dunne bevolking, dat reeds groote moeilijkheden ontstonden en allerlei misstanden bovendien. We behoeven er niet verder op in te gaan.

„De Regeering zou bevreesd zijn, dat met het toenemen der rubber-aanplantingen de minder voordelige rustcultuur in het gedrang komen zou. Het bezwaar lijkt niet denkbeeldig, is echter door dwangmaatregelen niet uit den weg te ruimen zonder aan een belangrijke bevolkingscultuur onnoemelijke schade toe te brengen. De inheemsche bevolking en ook de Chinezen verdienen beter.

„Ook deze laatsten gaan onder het gebrek aan werkvolk gebukt. Was het niet weinig uit gemakzucht dat in 1913 aan de immigratie in West-Borneo van Chinezen zeer belemmerende bepalingen werd in den weg gelegd? Aan een roerig element voorzeker heeft men daarmede de deur voor den neus dicht gedaan, wellicht internationale beslommeringen zooveel als mogelijk voorkomen. Tevens echter de hoognoedige werkkrachten buitengesloten voor een gewest, dat aan de Chinezen zooveel te danken heeft. Slechts de Chinezen zijn in staat dit uitgebreide gebied tot ontwikkeling te brengen. Aan ons bestuur de taak te toonen hen te kunnen besturen; tot nu had ons bestuur over het Chineesche element in West-Borneo nog niet veel te beteekenen.

„Stond het ten aanzien van de inheemsche bevolking wel veel beter? Niet van ons bestuur leerde zij in haar onderhoud voorzien. Belasting heffen en heerdiensten vergen van eene bevolking is nog niet haar besturen.

Wat Ned. Oost-Indië voor ons Vaderland beteekent.

Dr. N. Japikse schrijft als besluit van zijn artikel in *Elsevier's Maandschrift* naar aanleiding van het derde eeuwfeest van de stichting van Batavia o.m.:

„Indië schenkt ons steeds nieuwe opgaven, die ons als natie voor grootsche dingen stellen. Indië behoort er ons voor, in zelfgenoegzaamheid te verzinken, gevaar, waaraan een klein land van nature bloot staat. Het verheft onze internationale positie en maakt, dat wij in de wereld meer mee tellen dan Denemarken of Zweden of Zwitserland. Zonder Indië zouden wij ook in de 19de eeuw een veel minder gevulde geschiedenis hebben gehad.

In economisch opzicht spreekt de invloed in de 19de eeuw uitermate duidelijk. Al dadelijk tijdens de regeering van Koning Willem I zijn er de oprichting van de Nederlandsche Handel-Maatschappij en de invoering van het cultuurstelsel te noemen, in hunne gevolgen gebeurtenissen van zulk een beteekenis als..... ja, welke andere eigenlijk uit de dagen van dezen koopman-koning?

De oprichting van de Handel-Maatschappij kwam voort uit het bewustzijn, dat het traag zich herstellende economische leven — na de zware slagen van den Franschen tijd — behoefte had aan steun van regeeringswege, die zij dan ook in ruime mate ondervindt. Het cultuurstelsel, in zijn opzet niet onrechtmatig volgens toen heerschende begrippen, wat het

wel in de wijze van toepassing werd, uit de gedachte, dat Nederland financieel voordeel van Indië moest hebben.

In hun aanvangsstadium staan ze met elkander in nauw verband: de bloei van de Handel-Maatschappij begint pas, wanneer zij de Indische producten als retourvracht te vervoeren krijgt. Hunne uitwerking voor de verdere Nederlandsche ontwikkeling is voorsnog niet gemakkelijk te schatten. De Handelmaatschappij brengt de bevordering van den Nederlandschen scheepsbouw, van de Nederlandsche, speciaal Twentsche, textiel-industrie, brengt verbetering in den stand der Nederlandsche financiën en vermeerdering van de Nederlandsche kapitaalkracht. In dit laatste ligt, vooral op den duur, wanneer hare banden met de regeering doorgesneden worden, hare grootste beteekenis. De Handel-Maatschappij schijnt voor Nederland het begin te vormen van de moderne groot-kapitalistische ontwikkeling, die een der merkwaardigste economische verschijnselen der 19de eeuw is. Het zich gemakkelijker aanpassen van Nederland aan de groote stroomingen in de internationale wereld, dat men vooral na 1870 op verblijdende wijze kan constateeren, moet hiermede oorzakelijk samenhangen.

Het cultuurstelsel heeft Nederland voor een bankroet helpen bewaren in de jaren na den strijd met België. Het heeft later den aanleg van het Nederlandsche spoorwegnet mogelijk gemaakt. Het heeft in zijn ontfaarding bovendien op den binnenlandschen staatkundigen strijd van de tweede helft der 19de eeuw een zeer grooten invloed gehad en ons voor onze literatuur den Max Havelaar gegeven.

Harde vorst op Java.

Elk jaar wordt in het jaarverslag van de Kertasarie Tea Co. Id. melding gemaakt van harde vorst op de onderneming Kertasarie, die in den Preanger op het plateau van Pengalongan ruim 5000 voet boven het zee-oppervlak ligt, hooger dan de ondernemingen Malabar, Taloen en Santosa, waar het vaak ook 's nachts bitter koud kan zijn.

In het vorige jaar werd twintig maal vorst geconstateerd, welke geen schade aanrichtte, tot in het begin van 1918 twee malen een temperatuur werd waargenomen van zes graden onder nul, waardoor een groot deel van den aanplant buiten productie werd gesteld.

Zes graden onder nul! Men spreekt in Indië nog altijd van 'n kouden neus halen, als men het over het gaan naar Nederland heeft! Alsof men voor 'n kouden neus niet evengoed en nog gemakkelijker in Indië zelf terecht kan.

Toch Soenan geweest.

Kertosoea, ergens in het Klatensche, was een arme zwerver, die echter niet over de voor zwervers ontbeerlijke attributen, 'n stel flinke beenen, beschikte. Hij was dan ook heel blij — vanwege z'n doorgelopen voeten zich een plaatsje in het bedelaars-asyl „Panti Darmo" te Klaten te zien toegewezen. Na 'n poosje rust, was hij weer zoover beter, dat hij kon worden ontslagen. De rustkuur had hem tot nadenken gebracht en tot 'n plannetje, dat hij nu onmiddellijk uit ging voeren.

In het district Bedji wist hij door een of ander verhaaltje een aantal desa-lieden te bewegen, om hem tot soesoehoenan uit te roepen. Bij wijze van dank deelde hij onder de getrouwste der getrouwen allerlei ambten uit. Zoo stelde hij een rijksbestuurder en eenige regenten aan, allemaal desalieden, dansmeiden, enz.

Toen werd het een leventje van vroolijken Frans: de speelman was er niet van het dak en er werd braaf

John Kennis
Ladies' and Gentlemen's Tailor
Weteringschans 251 Amsterdam
Magazijn geopend 9—6 uur. Telefoon N. 8321 92

VOORHANDEN EEN GROOTE KEUZE:
Romans, Jongens- en Meisjesboeken, Prentenboeken. 176
Kantoor-, School-, Schrijf- en Teekenbehoeften.
Spoedige levering van alle Studieboeken, Tijdschriften en Modeplaten.
Leesbibliotheek in 4 talen. Advertentie-Bureau.
BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b. d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG

L. E. NIEUWENHUIZEN
LEIDEN - HOLLAND 126
Blikgroenten: Rood etiket (beste kwaliteit)
Groen „ (tusschensoort)
Huishoudgroenten merk „Sleutels“
SPECIALITEIT IN GEZOUTEN GROENTEN

**Zuid-Hollandsche
Brood en Beschuitfabriek**

WALDORPSTRAAT 16—22
's-GRAVENHAGE TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe
Leden aan.

Behalve GOED BROOD
wordt U een dividend
van 5 % gewaarborgd.

Inrichting voor Complete Meubileering
N.V. „L. P. SMULDERS' MEUBELFABRIEK“
Tolbrugstraat 11 - BREDA - Tel. Interc. 235.

Behangerij, Stoffeerderij
..... Matrassen

INDISCHE
UITRUSTINGEN
VOORDEELIGST
ADRES:
**AU BON
MARCHÉ**
A. DE VRIES & ZONEN
AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
UTRECHT
BAARN

Adverteeren doet verkoopen.

gesmild. Velen slachten hun karbouwen, anderen hun geiten, kippen enz. Het werd een permanente fuif. Tot het bestuur de lucht kreeg van de stichting van het nieuwe „keizerrijk“, de geheele bende liet oppakken en de zaak onderzocht. Toen bleek, hoe de domme desalui zich hadden laten beet nemen door een Indische trawant van onze Europeesche communisten.

De listige Dajak.

Er is misschien wel geen volksstam gladder en diplomatieker aangelegd dan de Dajaks. Iemand, die veronderstelt, in de binnenlanden van Borneo een dom en onbenullig volkje aan te treffen, heeft het volslagen mis. De Dajak heeft geen schoolse kennis, beschikt zelfs niet over het minste letterschrift, doch is zoo glad als een aal en legt zeer geleerde heeren met het grootste succes in de luren, zonder dat de betrokken personen dat zelf ook maar in de verste verte vermoeden. Want een Dajak doet dat op zulk een aangename wijze, dat wanneer men ten slotte eens merkt te zijn beetgenomen, men er dan nog niet boos over kan worden.

Een Dajak ziet er niets geen kwaad in, wanneer hij er iemand eens fijn tusschen heeft genomen, want hij doet dat ook bijna iederen dag zijn geesten. Vliegt een vogel gedurende een prauwvaart van de verkeerde zijde, hetgeen een ongunstig voorteken is, welnu, dan zwijgen alle Dajaks plotseling, maken met een sierlijken zwaai rechtsomkeert en doen net of zij werkelijk terug zullen keeren, doch in dezelfde beweging zwenken zij nogmaals en schieten met een vaart in de oorspronkelijk gekozen richting vooruit. De booze geest denkt natuurlijk dat zij terug zijn gegaan en let niet verder op hen. En zij hebben hem dus te pakken.

Bij een landtocht doen zij precies hetzelfde. Op een ongunstig teeken wordt even halt gehouden, een klein huisje gebouwd en een vuurtje aangelegd, en daarna verdwijnen zij stiekum. De geest denkt natuurlijk, dat zij daar bivak hebben betrokken, maar heeft het mis en de Dajak lacht in zijn vuistje. Zoo heeft hij bijna voor alles een middel om zich er af te maken of te reddend. En het behoeft geen verwondering te baren, dat hij de blanda's ook zoo behandelt, want bij de geesten gaat het altijd goed.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De huisvesting van landsdienaren.

Een belangrijk vraagstuk, dat in den Volksraad ter sprake gebracht is, en in het *Soer Hbl.* aan een beschouwing onderworpen wordt door V., die de goede bedoelingen prijzende van hen, die de kwestie aanpakten, toch meent, dat ze niet gemakkelijk op te lossen is. Toch acht Schr. het een schandaal, een schande voor het land als werkgever „dat ambtenaren worden neergeplant zonder dak boven hun hoofd op de uiterste voorposten van de beschaving“ en hij gelooft niet, „dat een goede, ontwikkelende bestuursvestiging is op te bouwen zonder afdoende woningbouw ten behoeve van de ontwikkelaars des lands, de dragers van het gezag.“

Evenals in de *Koloniale Studiën* van April 1918, onderscheidt Schr. de landsdienaren, wat het woningvraagstuk betreft in twee hoofdgroepen, n.l. zij, wier huisvesting op een bepaalde plaats door het belang van den betrokken dienst wordt geëischt en verder alle overigen.

De woningbelangen van de eerste hoofdgroep, w.o. chefs van postkantoren, beheerders van pandhuizen, concierges bij landsgebouwen en de ambtenaren en beambten bij de S.S. zijn naar verhouding het best verzekerd; het landsbelang en dat van den landsdienaar dekken elkaar, zoodat deze landsdienaren het als regel goed hebben op het stuk van huisvesting. Bij de onvoldane tweede groep, die de groote meerderheid der landsdienaren uitmaakt, wordt het vraagstuk der huisvesting niet gemakkelijker.

Zonder in een beoordeeling te treden van de door het Departement van B.O.W. opgezette technische oplossing, wenscht Schr. de huisvesting der hier bedoelde landsdienaren te beschouwen in verband met het algemeen belang.

Hoe kleiner de plaats, hoe groter de kans op ontwrichting van de verhouding van woningbehoefte en woningaanbod, zoolang het gouvernement bij uitbreiding der bestuursbemoedienis de averechtsche manier er op nahoudt, om eerst zijn ambtenaren te zenden en met de woningvoorziening achteraan te komen.

In het algemeen is dan ook de woningnood op de kleinere plaatsen terug te brengen op den aanwas der plaatselijke ambtelijke bevolking en op het gebruik van woningen voor landskantoren.

Al mag men nu het gouvernement niet schuldig verklaren aan het ontstaan van dien woningnood, het is toch ook zeker dat het tot de taak van het gouvernement behoort, „het herstellen van het evenwicht tusschen vraag en aanbod van woningen door huisvesting der betrokken landsdienaren van landswege.“

En hier gaat het belang van het land samen met dat van zijn dienaren en van het publiek.

Het land ook, want niet alleen doet een behoorlijk gehuisvest ambtenaar zijn werk beter dan een, die ternauwernood een dak boven zijn hoofd heeft,

maar het land zal door een voldoende aanbouw van landswoningen ook een beteren naam krijgen als werkgever.

De bouw en exploitatie van landswoningen mag echter niet opgevat worden als een zaak, waaruit het land winst poogt te slaan ter stijging van zijn middelen.

De vraag komt dan aan de orde, wie woningen moet bouwen, de daarvoor aangewezen landsdienst, met of zonder hulp van aannemers, of de particuliere bouwver.

Daar de stijgende bouwkosten woningbouw als geldbelegging met den dag minder aantrekkelijk maken, is van het particulier initiatief althans op kleine plaatsen weinig te wachten. De particuliere bouwver zal eerder den woningbouw nalaten, ten einde met zijns gelijken van den woningnood gebruik te maken om de huren op te drijven.

Het land behoort dus op de hier bedoelde plaatsen en onder de hier vermelde omstandigheden de huisvesting zijner werknemers op zich te nemen.

De vraag van vele Volksraadsleden, of er niet meer voortgang met de woningvoorziening gemaakt kan worden door de hulp in te roepen van aannemers, wordt door Schr. beantwoord met de wedervraag, „of de binnenplaatsen gezegend zijn met een behoorlijk onderlegden, vakkundigen aannemersstand, waarborg gevend voor deugdelijk werk volgens welomschreven overeenkomsten.“

Die aannemersstand is er niet, zoodat voor de aanneming van landswoningen op de kleine binnenplaatsen beunhazen overblijven, die duur en ondeugdelijk zouden bouwen, zoodat uit zakelijk en technisch oogpunt in de woningvoorziening veel schijn en onwaarheid zou steken. „Maar dit kan de wensch niet zijn van de informeerende leden van een lichaam als de Volksraad, dat zoo wars is van alle schijnbeweging en onwerkelijkheid.“

Tot het inroepen van de hulp van aannemers is dan ook geen reden, zoolang de Waterstaat de bij de begroting toegestane credieten nog alle verwerkt heeft tot dusver.

Met de woningvoorziening voor landsdienaren op de hoofdplaatsen is het anders gesteld.

De oprichting van enkele woningen op een kleine plaats is van betrekkelijk veel grooter invloed dan het bouwen van een veel grooter aantal huizen op een plaats met ontwrichte woningmarkt als bijv. Batavia.

Bovendien gaat de oprichting door het land en ten laste van de openbare middelen van zooveel woningen voor de ambtenaren zeker de technische, waarschijnlijk ook de geldelijke krachten van het land te boven.

Door aanwending van een zelfde bouwcrediet op veel kleine plaatsen, wordt krachtig in de woontoe-standen ingegrepen, terwijl een zelfde crediet op de hoofdplaatsen van weinig of geen invloed zou zijn.

Daarmede is de woningbouw te Goebeng, al zijn er ook lichtzijden waar te nemen, veroordeeld.

Op de hoofdplaatsen moet men omzien naar andere middelen van verder strekking, die dieper ingrijpen in de plaatselijke woontoe-standen.

Europa met zijn gemeentelijken woningbouw en zijn organisatie van de belanghebbenden in bouwverenigingen, geeft het voorbeeld.

Alleen in socialisering van de woningvoorziening ziet Schr. een uitkomst uit den tegenwoordigen noodtoestand. Op het voorbeeld van Semarang moeten de groote gemeenten de woningvoorziening aanpakken en daarbij een taak vervullen, die op het gebied der gemeente ligt.

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. Krul
Salon de Rafrâchissements 185
NOORDEINDE 44 DEN HAAG

MEUBELLEN
Artistieke ontwerpen
J. P. STRIJOS
(Leerbaar school voor Kunstnijverheid) 98
BEGROTINGS-
ZONDER VERBINDING **N. KUIPER**
Ridderstraat 28 - Haarlem - Telefoon 3017

N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S
WIJNHANDEL
Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155
Filiaal: 'S-GRAVENHAGE
Noordwal 4, Tel. 2461 121
Filiaal: ARNHEM
Eusebiusbl. singel 1a, Tel. 195

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Bilkgroenten
Visch, Vleeschwaren 12
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog,
Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Modemagazijnen

van Bommel

Vlamingstraat 8-10

Prins Hendrikstraat 98-106

Nappa Handschoenen

voor Dames en Heeren.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. 49 SOERABAJA.
Tel. H. 1403, 's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

BUNSCHOTEN & DE GOOIJER

HOFLEVERANCIERS 125

Oudegracht 118 w.z. · UTRECHT · Tel. Interc. 174

ORIGINEELE

ENGELSHE

STOFFEN

KLEEDERMAKERIJ.

Indische
Uitrustingen.

Bereizen geheel Nederland.

Kon. Eindhovensche Stoom- & Handweverij

VAN DIJK & Co.

EINDHOVEN EN BRUSSEL

Leveranciers van H. M. Koningin Wilhelmina - van H. M. de Koningin-Moeder en
van H. M. de Koningin van Roumënie; eertijds van H. M. Koningin Sophia.

OPGERICHT 2 AUG. 1853. 11

Hotel-Linnen en Tafelgoed met en zonder naam.
UITZETTEN, INDISCHE UITRUSTINGEN
LUIERMANDEN.

GEBR. HERS

Tuin-Architecten
JAVALAAN 27
& HILVERSUM &

bevelen zich aan
voor Aanleg van
Tuinen en Buiten-
plaatsen &&&&&&&&

Daarnaast hebben de bouwverenigingen een aanvullende taak, zoo noodig met steun uit de openbare middelen. Zonder de grondslagen vast te leggen, waarop in technischen en economischen zin de bouwverenigingen behooren te rusten, verkent Schr. de verhouding van de ambtelijke bouworganisatie tot het algemeen belang.

Vele voor dat belang waakzame particulieren vragen, waarom steun aan de landsdienaren en niet aan den particulier?

Anderen zien in dien steun een verkapt duurtetoelag ten koste van den belasting betalenden particulier.

Men zij gerust, want of het ambtenaren dan wel particulieren zijn, die het vraagstuk der woningvoorziening nader tot zijn oplossing brengen, de uitwerking op de huisvestingstoestanden zijn dezelfde.

De ambtenaren zullen nieuwe, betrekkelijk billijke woningen krijgen, maar de particulieren plukken de vruchten in den vorm van betere woningen voor billijker prijs. En daarmee is het sociaal nut van een bouworganisatie als bovenbedoeld erkend. En de overheid zal zeker niet dralen ook andere dan ambtelijke bouworganisaties denzelfden steun te verleenen.

De ambtenaren gaan met hun organisatie voorop en hebben wakker gearbeid aan hun sociale weerbaarheid, zeker niet, omdat zij het als werknemers zoo goed hadden.

Ten slotte kan en moet de zaak zóó ingericht worden, dat ook particuliere gegadigden bij de toewijzing der woningen in aanmerking komen.

De Regeering als werkgever.

Op verschillende tijden en in onderscheiden bladen is herhaaldelijk geklaagd over het gebrek aan behoorlijkheid bij de regeering, wanneer een ambtenaar na een vijfjarige verbintenis met de regeering ten volle te zijn nagekomen, ontslag verzoekt om over te gaan in een voor hem aantrekkelijker dienst. Men zou zoo denken, dat de toch niet moeilijke beslissing binnen redelijken tijd zou worden genomen. Dit is echter heel vaak niet het geval.

De *Loc.* vertelt het volgende: De Gemeenteraad van Semarang benoemde 14 Febr. den hr. A. H. J. Koreman, ingenieur van den Waterstaat, tot directeur van Gemeentewerken. Op 17 Febr. d.a.v. vroeg de benoemde eervol ontslag uit 'slands dienst, doch had na een maand nog geen antwoord.

Hij bracht toen zijn ontslagaanvraag in herinnering en ontving ten antwoord, dat zijn ontslagaanvraag in overweging was.

Na 2½ maand was de beslissing nog niet gevallen. Wat zit daar achter? vraagt *De Loc.*

Wil de regeering zich verzetten tegen overgang van een waterstaatsingenieur in gemeentediens, omdat zij zelve een tekort aan krachten heeft?

Dit al overwegend zwijgen, doet denken aan een soort lijdelijk verzet, dat men allerminst zou verwachten van een regeering in kwaliteit van werkgeefster.

„Toen de hoofdingenieur Damme ontslag vroeg, om over te gaan in particulieren dienst, is hem dit zonder verwijl verleend. Waarom dat dralen, wanneer het een jongeren ambtenaar betreft?

Wij hoorden — aldus *De Loc.* verder — „dat er nog een dergelijke ontslagaanvraag in langdurige overweging is.“ De betreffende ambtenaar zou voornemens zijn om zijn ontslagaanvraag bij deurwaardersexploit aan den G. G. te beteekenen en desnoods den Lande een proces aan te doen. Het *Soer Hbld.*, waaraan we dit ontleenen, voegt aan het bovenstaande toe, dat men den indruk krijgt, dat er opzettelijk gedraald wordt, om te beletten, dat de belanghebbende op tijd zijn nieuwe betrekking kan aangaan, en wanneer men meedeelt, dat men op een bepaalden datum zijn betrekking zal neerleggen, wordt zelfs met onervol ontslag bedreigd. Hiervan geeft het blad het volgende staaltje.

Een ingenieur, die reeds geruimen tijd geleden eervol ontslag gevraagd had en onderhands met „oneervol“ ontslag bedreigd was, kwam den algemeenen secretaris meedeelen, dat hij op ultimo van een bepaalde maand zijn dienst wenschte neer te leggen, waarbij hij een depositobewijs toonde voor terugbetaling der door hem aan den lande verschuldigde gelden.

Op het antwoord, dat hij dan „oneervol“ ontslag zou krijgen, liet de ingenieur volgen: „In dat geval weet ik wel, wat mij te doen staat“, zonder te zeggen, wat hij doen zou.

Toen beweerd werd, dat de G.-G. zelf de zaak in behandeling had, verzocht de ingenieur Z.E. verslag te doen van het onderhoud.

Resultaat: men verleende hem eervol ontslag; de geheele bedreiging was komedie geweest.

„Maar wat te zeggen van een dergelijk optreden, van een toepassen door de regeering van bijna im-

moreele middelen, te baat genomen om de arbeidsmarkt voor het ingenieurspersoneel te drukken!“

Suriname.

De tweede aflevering 1919 van „West-Indië“, Landbouwkundig tijdschrift voor Suriname en Curaçao, bevat een interessant artikel, getiteld: „t.Groot landbouwbedrijf contra middenstands- en klein bedrijf“, van de hand van den redacteur J. J. L e y s.

Het is merkwaardig, dat het noodig is in dezen tijd, nu de wereld dringend behoefte heeft aan grondstoffen en voedingsmiddelen, in Suriname het bestaansrecht van het groot-landbouwbedrijf te betoogen. In den laatste tijd zijn er n.l. in de kolonie stemmen opgegaan, die beweren dat het groot-landbouwbedrijf ten doode is opgeschreven en plaats moet maken voor middenstands- en klein bedrijf. Tegen deze is het betoog van den heer Leys gericht. Een overzicht van het artikel kunnen wij hier niet geven. Wij moeten ons bepalen tot enkele aanhalingen:

„Wanneer het kapitaal zich bij de emancipatie der slaven in Suriname had teruggetrokken, wanneer de kapitalisten toen hadden gezegd, wij steken geen geld meer in 't plantage-bedrijf, omdat er voor ons te weinig te verdienen valt in Suriname, hoe zou het er dan hier uitzien. Denk alle immigranten weg uit onze kolonie en ze beteekent niets meer.

Het is de groote landbouw, die indirect de oorzaak is, dat Suriname na verloop van jaren nog een goed figuur zal kunnen maken in de rij der Zuid-Amerikaansche Staten. Wat beteekent Demerara zonder de immigranten? Nog minder dan Suriname. En aan wien is het te danken, dat Britsch Guiana thans een betrekkelijken voorspoed geniet? Aan den grooten Landbouw. En is die kapitalistische bedrijfsvorm daar zooveel beter dan hier? Wat beteekent Cayenne zonder grooten landbouw, zonder immigranten? Niets! Die overweging alleen moest er al toe leiden het plantagebedrijf recht te laten wedervaren.“

Schrijver zet vervolgens uiteen hoe de creolenarbeiders zich na de emancipatie der slaven van den landbouw hebben teruggetrokken en vervolgt dan:

„En toen zijn de immigranten gekomen, dank zij den grooten landbouw. Maar ook van die immigranten „onwetende, voor onze beschaving weinig vatbare, den Islam belijdende Aziaten, die niet kunnen bijdragen tot verdeling der bevolking“ („Een Middenstands landbouw voor Suriname“, door G. van Drimmelen, blz. 7) ook van hen zou zoo goed als niets voor Suriname te wachten zijn, als ze op de plantages niet een leerschool hadden doorloopen en gewend waren geworden aan orde en tucht.

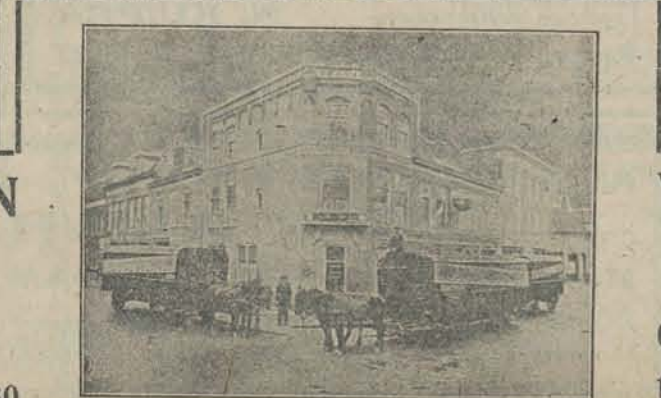
En nu moge er veel te dien opzichte ontbreken aan de opvoedende kracht der plantages, het kan toch nooit ontkend worden, dat ze een heilzamen invloed hebben uitgeoefend op de opleiding van immigranten voor het landbouwbedrijf.“

„De plantages hebben Suriname een bevolking bezorgd, die werken kan en ook niet onwillig is om te werken.“

„Hierover zijn we het toch zeker wel allen eens, dat de kleine landbouw voor de toekomst van Suri-

C. P. A. NICOLAI
DUNKLERSTRAAT 33 - TELEF. H. 7057
hoek Valeriusstraat. 177
Specialiteit in Heeren-Modeartikelen
Ruime keuze. Nieuwste Modellen.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELN.

A. C. ZWANG Azn

Veemarktstraat 40
BREDA

Telefoon Interc.
No. 315.

Piano-, Orgel- en Muziekinstrumentenhandel

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP
1/2 DE ERVEN H. VAN DIJK
Hofleveranciers van wijlen Z.M. den Koning
Nieuwe Gracht 6 - Tel. 3416
UTRECHT
*Leveranciers van Burger, Militaire
en Marine Kleeding* 209
Indische Uitrustingen
Reiziger door het geheele land te ontbieden.

CHIRURGISCHE INSTRUMENTENFABRIEK
MARTIN LOTH 210
Westerstraat 14 **UTRECHT (Holland)**
SPECIALITEIT Complete Installatie van Operatie-,
Sterilisatie- en Verbandkamers, Instrumenten-
kisten voor schepen, Plantages en Mijnen
Export O. en W. Indië, Z.-Afrika - Catalog. op aanvraag

GEBR. DIEBEN (Fa C. J. DIEBEN)
Stoomwasserij „Het Bonte Paard“.
Witte Singel 86 **LEIDEN** Interc. Tel. 1206
Eerste Electriche Bleek-Installatie.
De wasschen worden in Den Haag
afgehaald en bezorgd.

Naamlooze Vennootschap
Luxe-Auto Verhuuronderneming
voorheen P. J. JANSEN.
Eenig adres: **Koninginnegracht 10.**
(over Hoofd-Ingang Dierentuin)
te 's-Gravenhage. 179
Men lette op de Tel.-Nos. H 851 en H 852
Auto's voor Trouwgelegenheden
... .. en Maand-Auto's
Dag en Nacht geopend

GEBR. VLES - LEIDEN
Kleermakerij
BREESTRAAT 177 TELEFOON No. 393
*Steeds de nieuwste
Engelsche Stoffen* 191
in groote keuze voorradig.
Uitrustingen voor Indië

Verhuizingen en Transporten.
BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ
Groote, ruime, droge Bergplaatsen
ter bewaring van Inboedels.

DE BLOOIS & JENTEN
186 **Kantoor en Remise:**
Hoefkade 556—564
hoek van Bassenstraat
S-GRAVENHAGE TELEFOON H. 9380

name alleen dan van beteekenis zal zijn, als hij in groote hoeveelheid produkten kweekt voor de wereldmarkt. Welnu, wijs mij dan eens een plek op aarde, waar de kleine landbouwer het zonder hulp van 't groot kapitaal zoover heeft gebracht, dat hij kan concurreeren met de produkten van 't groot bedrijf? Welke beteekenis heeft de grondjes cacao, de grondjes koffie, om nu maar eens bij Suriname te blijven, in vergelijking met de plantage koffie en cacao? Wat beteekent de gommo der grondjesbezitters op de tapioca-markten in New-York, Londen en Amsterdam? Van suiker is heelemaal geen sprake, van vezelstoffen evenmin."

"Dank zij den grooten landbouw kan thans iedere kleine landbouwer zijn grondjes koffie en grondjes cacao, als plantagekoffie en cacao, tegen plantageprijzen in den handel brengen op de wereldmarkt, als hij maar wil."

"Alleen het groot landbouwbedrijf, op kapitalistische of op coöperatieve grondslag, dat is onverschillig, is in staat een markt te vinden voor onze Surinaamsche produkten en van die markt zal de toekomstige welvaart afhangen. Slechts de groote Landbouw kan in de tropen stations oprichten waar proeven worden genomen, met allerlei cultures, waar men ziekten en beschadiging der cultuurgewassen bestudeert, waar men door selectie nieuwe variëteiten kweekt of bestaande verbetert, waar men verschillende cultuurmethodes onderzoekt, aanbeveelt en demonstreert, van waaruit men den grooten maar ook den kleinen landbouw voorziet van plant- en fokmateriaal. Zou de landbouw-machine-techniek ooit zoover gevorderd zijn, als de kleine landbouwers alleen afnemers waren?"

"En al die vorderingen in het landbouwbedrijf hebben we te danken aan het groot-landbouwbedrijf. Hoe krachtiger daarom gewerkt wordt aan den bloei van 't plantagebedrijf, hoe groter de voordeelen zijn, die de kleine landbouwer er uit trekken zal."

"Tot zoover de heer Leys. Wij zouden er aan willen toevoegen dat de plantages nog veel te klein zijn. Velen hebben geen aanspraak op den naam grootbedrijf."

Door den directeur der „Naamlooze Vennootschap Surinaamsche Bouw- en Woning Mij. Paramaribo, werd ons welwillend toegezonden het Verslag over het derde boekjaar 1918. In het vorige jaar wezen wij op den nuttigen arbeid van deze maatschappij, die zich in de eerste plaats bezig houdt met het bouwen van gezonde woningen voor den werkmans. In het afgelopen jaar kon aan den wensch in dezen zin verder te gaan, slechts in beperkte mate voldaan worden, hoofdzakelijk daar de prijzen voor alle materialen bijzonder hoog waren.

De maatschappij heeft zich daarom, wat de eigen panden betreft, in 1918 slechts weinig uitgebreid; daarentegen had het beheer van panden en terreinen voor rekening van derden hare speciale aandacht. Dat deze werkzaamheid ook gedurende 1918 door de huis-eigenaren gewaardeerd werd, blijkt uit het hooger getal onder haar beheer staande panden.

Op een merkwaardig verschijnsel worde hier de aandacht gevestigd. Terwijl alle bouwmaterialen 100—300 pCt. duurder geworden waren, konden te Paramaribo de huurprijzen niet verhoogd worden; integendeel moest men de huur verlagen of andere concessies doen, wilde men de panden aan soliede huurders uitgeven, omdat het aanbod veel groter was dan de vraag en ook menig familie zich met minder woonruimte tevreden moest stellen tengevolge van den duren levensstandaard.

Het innen der huurprijzen veroorzaakte in het verslagjaar nog veel meer moeite dan in 1917 en 1916, want afgezien van de dure levensmiddelen en alle andere levensbehoeften hadden de balatableeders niet zoo voordelig gewerkt als in vroegere jaren; verder trad gedurende het geheele jaar veel ziekte op — hoofdzakelijk koorts —, waarbij in December nog de Spaansche Griep kwam, welke bijna in ieder gezin heerschte.

Nu ook in Suriname de zaken langzamerhand weer normaal worden, hopen wij dat de Maatschappij onder minder moeilijke omstandigheden haar heilzamen arbeid zal kunnen voortzetten.

Onder de mededeelingen van het Departement van Koloniën in „Handelsberichten" van 11 September komt een artikel voor over „Mangrovebast als looimiddel", waarin het een en ander staat dat ook voor Suriname van nut kan zijn.

Wordt dit door het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel met medewerking van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken uitgegeven weekblad ook naar Suriname gezonden?"

De vierde afdeling van het Departement van Koloniën heeft voor de Foire de Lyon een reclameboekje uitgegeven: „Colonies néerlandaises" met 4 kiekjes en enkele nuttige mededeelingen, een klein dingetje om zoo in den zak te steken.

Op 10 September overleed te Arnhem, 74 jaar oud, de heer H. Pyttersen Tz., hoofdredacteur van de Nieuwe Arnhemsche Courant en oud-lid van de

Tweede Kamer, waar hij een warm strijder was voor de belangen van Suriname. De Nieuwe Arnhemsche Courant die haren hoofdredacteur herdenkt, maakt onder de publicaties van den uitgever Pyttersen Tz. geen melding van „De Vrije Gedachte", Tijdschrift op onbepaalde tijden, onder redactie van Dr. F. Feringa, van 1872—1874 door Pyttersen uitgegeven.

In het tweede en derde deel komen vrij uitvoerige stukken over Suriname voor. De veronderstelling is niet gewaagd dat deze artikelen de belangstelling voor Suriname bij het latere Kamerlid hebben gewekt.

Van zijne hand verschenen: „Door een rooden draad verbonden. Armverzorging. — Emigratie. — Suriname." Den Haag, 1892. — „Hervorming van het West-Indisch bestuur". (Vragen des Tijds 1893). — „Europeesche kolonisatie in Suriname. Een geschiedkundige schets." Den Haag, 1896.

Curaçao.

Kleine berichten.

Wij ontvingen Curaçaosche bladen, loopende tot 9 Augustus.

* * *

De in ons nummer van 21 Augustus l.l. aangekondigde voorstellen tot wijziging der begrooting van 1919, zijn door den Kolonialen Raad aangenomen.

* * *

Plotseling is er eene groote schaarschte van tarwemeel, mais en maïsmeel ontstaan. De Gouverneur heeft daarin aanleiding gevonden, om voor rekening der kolonie voorraad in te slaan, zooals dat ook in den oorlog is gebeurd.

* * *

De Societa Nazionale di Navigazione te Genua heeft een dienst geopend van Europa over Curaçao en Columbia door het Panamakanaal naar Chili. De Curaçaosche handelsmaatschappij treedt als agente op. De *Amigoe* schijnt het helaas noodig te vinden deze maatschappij bij een gedeelte van haren Engelschen naam als „Trading Co." aan te duiden.

* * *

Op 11 Augustus 1919 is het bijkantoor der „Hollandsche Bank voor West-Indië", gevestigd Heerenstraat hoek Atjehstraat geopend. Als directeur treedt op de heer J. P. J. A. B. Marx, als onderdirecteur de heer P. R. Kùp.

* * *

In ons nummer van 19 Juni l.l. deden wij mededeeling van een in de Tweede Kamer der Staten-Generaal behandeld adres uit „Aruba-Koloni". Wij hadden hoop, dat de Curaçaosche pers ons omtrent oorsprong, inhoud en bedoeling van dit adres nader had kunnen inlichten. Dit schijnt niet het geval. De *Amigoe* neemt ons berichtje zonder bronvermelding en zonder commentaar over en doet eerst in het

Toko Samoea Ada

Firma H. C. MORSINK Ezn, 80

Hobbemastraat h. P. C. Hooftstr. 30

Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Ontvangen:

Goalpara
Assam Thee f 2.25 p. pond

Pecco Souchon
f 2.— per pond

Trassie, Kroepoek.

Japansche Soya
per kruikje f 1.65

Prima Stengember

1/1 pot f 7.75
1/2 „ f 4.50
1/4 „ f 2.25

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang. 151

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Hotel-Café-Restaurant „SUISSE"

Amsterdam 142

72 Kamers. Badkamer op iedere Etage.

Centrum der stad. Dir. H. P. ALBERTS.

Grand Hotel Pension „DE NIEUWE KROON"

voorheen BLOEMINK 66

APELDOORN.

De meest bekende inrichting ter plaatse

Directeur-Eigenaar H. VAN WIJK,
voorheen Directeur Hotel van Wijk, Singapore.

HOLLAND HOTEL

tegenover de Wagenbrug

Restaurant à la carte en pension

DEN HAAG 148

Hotel VAN DEN ABELEN

SCHEVENINGEN

Het geheele jaar geopend.

Centrale Verwarming - Lift en Baden - Matige prijzen

Aanbevelend, P. ENGELS. 17

„DE BIJENKORF"

:: Lunch- en Tearoom ::

Koude- en Warme Schotels 153

WAGENSTRAAT 45 DEN HAAG

Het meest aan te bevelen

INDISCH RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 68, DEN HAAG

Dagelijks geopend van 12 tot 9 uur.

Uitsluitend Indische Tafel.

Directeur: J. VAN GEEMERT. 163

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes. 170

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL

Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Het sedert 1911 gevestigde

Indisch Restaurant „Waroong Djawa"

Kortenaerkade 10, Den Haag, Tel. 4882

heeft geen filialen.

UITZENDING VAN DINERS. 193

nummer van 9 Augustus l.l. mededeeling van treurige bijzonderheden over de nijpende armoede, die daar heerscht.

„Niet alleen, dat de prijzen der levensmiddelen tot een ongekeerde hoogte gestegen zijn, maar wat juist in deze omstandigheid den toestand zoo hoog ernstig maakt is, dat er nagenoeg geen werk te vinden is. De aloë-oogst die in andere jaren juist in den drogen tijd aan vele handen werk en verdienste gaf, levert dit jaar geen gewin, omdat door de weinige regens op het einde van het vorig jaar en de langdurige droogte daarna de aloëplanten bijna geen sappen hebben, zoodat het de moeite niet loont ze te oogsten.

De hoedenindustrie die anders aan vele handen werk en voedsel verschaft, ligt bijna stil. Vroeger werden die hoeden verkocht, of althans ingeruild tegen levensmiddelen. Tegenwoordig worden de hoeden alleen nog aangenomen door de kooplieden in ruil voor hoedenstroo of kleedingstoffen”.

Personalia.

Naar wij uit de Curaçaosche berichten lezen is dr. Waterman, directeur van den openbaren gezondheidsdienst, voorloopig voor de kolonie behouden. Zoodat men weet, is bij de behandeling der vergrooting meegedeeld, dat dr. Waterman geen verlenging van zijn verband wenschte. Met een kort verlof is hij naar Nederland vertrokken.

De technisch ambtenaar van den Rijkswaterstaat P. Barentsen, te IJmuiden, is ter beschikking gesteld van den gouverneur, om te worden belast met de waarneming van de betrekking van opzichter bij het departement van Openbare Werken.

In plaats van den heer W. J. de Vries, kapitein der infanterie, is de heer M. A. Evers, 1e luitenant van dat wapen, tot adjudant van den Gouverneur benoemd.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Gelijkstelling. In de *Neratja* komt een lid van de Perserikatan Minahassa te Malang op tegen het artikel, voorkomende in de *Neratja* van 7 Juni 1919, waarin de besluiten van het congres te Djokjakarta van 19 en 20 April l.l. en de houding van het hoofdbestuur der P. M. aan een afkeurende critiek werden onderworpen. Naar aanleiding van dat artikel wil schrijver opmerken, dat de gelijkstelling van Minahassers met Europeanen niet moet worden gelezen als gelijkstelling wat kleur en taal betreft, maar gelijkstelling in lasten en verplichtingen. En omdat de Minahassers op zoo verschillende wijze in hun bestaan voorzien, als militairen, burgers, e.a., vroeg het congres die gelijkstelling voor allen. Schrijver meent, dat de P. M. in dit opzicht niet alleen staat, maar dat ook vele andere vereenigingen daarnaar streven (vraag 't maar aan S. I. en Insulinde).

De heer Waworoentoe — vervolgt schrijver — is inderdaad met algemeene stemmen tot voorzitter der P. M. gekozen, maar schrijver is van oordeel, dat indien die heer niet handelt overeenkomstig den volkswil, hij zeer stellig uit die functie gezet mag worden. Schr. vergelijkt de houding van den heer Waworoentoe als Volksraadslid met die der voor mannen Tjokroaminoto, Teeuwen e.s., de strijders voor het volk van Indië.

Wat de kritiek op het hoofdbestuur der P. M. betreft, laakt schr. het in den inzender van het vorige artikel, dat deze de huishoudelijke aangelegenheid openbaar behandeld wil zien, en wijst hij op het voorbeeld van de heeren Moeis en Semaon, die hun geschil in een besloten C. S. I. vergadering lieten beslechten.

Tot lof van den heer Waworoentoe werd door den vorigen schrijver gewezen op diens lidmaatschap van de Staatshervormingscommissie. Schr. vindt, dat die lof onnoodig is, omdat het een plicht betreft van den heer Waworoentoe, waarmee hij nog niet voldaan heeft aan de verlangens van het volk, want naar schr. geloof zal de heer W. niet de meerdere zijn van de heeren Tjokroaminoto en Teeuwen, wat betreft zijn geschiktheid om de Indische zaken te regelen. Schr. eindigt met van den heer Waworoentoe te vragen — waar diens verdedigers de richting der ware zonen van Indië zijn toegedaan — dat hij de vereeniging „Insulinde” volgen zal, waarin alle rassen van Indië elkaar ontmoeten. Als hij zoo doet, zal schr. den hoed voor hem afnemen, zegt hij zijn steun toe en zal hij vragen: „Komt, vereenigingen van kinderen van Indië, steunt uwen broeder den Minahassa-Bond. Komt, Minahassers, schuift alle valsheid des harten op zij, weest een met de vereenigingen onzer Indische broeders.” Zodoende kunnen wij onzen hartewensch vervullen, d.i. van den zwaren last der verdrukkingen bevrijd worden.”

De redactie (H.A.S.) betreurt deze verdeeldheid onder de Minahassers en hoopt, dat het geschil spoedig opgelost zal zijn, vooral omdat de heer Waworoentoe uit zich zelf reeds zoo verlangend is, om als

hoofd der P. M. aan te blijven, als een hoogstaand man begrijpend, dat de beweging van dezen tijd de leiding vraagt van jonge menschen, wier bloed warmer en wier aard strijd lustig is. En het lag bepaald in zijne bedoeling de leiding dier vereeniging eenmaal los te laten. Het is nu eenmaal zoo tegenwoordig. De oude leiders hebben slechts zelden de kracht om het tempo der huidige volksbeweging te volgen. Zij hebben hun arbeid vrucht zien dragen, meer dan zij verwachten konden en aarzelen om nog meer te vragen.

Maar de jongeren verlangen meer, omdat toen zij begonnen te denken, Indië ontwaakt was, en zij zullen niet ophouden te ageeren, voor en aleer Indië een gelijken rang inneemt als de andere landen der wereld. Hieraan moeten de tegenstanders van den heer Waworoentoe denken. En aan hen, die hem hoog houden, brengen wij — zegt H. A. S. — in herinnering, dat hij zelf weet, hoe 't gesteld is en gaarne de leiding der P. M. zal overgeven in de handen van bekwaame lieden, geschikt om in de eerste toekomst de teugels te houden, waar hij zelf de vereeniging in den achter ons liggenden tijd met succes heeft geleid. Verheugend is het — besluit H. A. S. — dat beide partijen, al zijn zij kinderen van een gewest, dat de „twaalfde provincie van Nederland” wordt genoemd, toch door en door Indiërs zijn! En mochten er soms nog Minahassers zijn, die zich van Hollandsch bloed en Hollandsch voelen, dan zullen er zeker niet velen zijn, en zullen zij geen eigen bond kunnen oprichten.

Beweging in Britsch-Indië. H. S. trekt in de *Sinar Hindia* een parallel tusschen de volksbeweging op Java en in Britsch-Indië. De beweging in Britsch-Indië, zegt hij, wordt ook belemmerd, verdrukt en in een slecht daglicht gesteld. Verscheidene leiders worden er gearresteerd, in de gevangenis gestopt en verbannen, omdat de Inlandsche ambtenaren de anarchistische richting zijn toegedaan, d.i.: ze laken de regeering en ze vinden het prettig, als er menschen zijn, die zich tegen de richting verzetten; en wanneer dat verzet slechts ten halve wordt gedaan, dan verdrukken ze die menschen, opdat heftiger wordt opgetreden.

De Britsch-Indische volksbeweging is gericht op politieke aangelegenheden. Men vraagt vrijheid, gelijke rechten enz., aangezien ook daar de verdrukking niet verschilt met die op Java, zoodat het volk gedwongen wordt in het geheim actie te voeren, te plunderen enz.; en verscheidene malen worden moorden gepleegd op bestuurshoofden en rijken, ter verkrijging van geld ten behoeve der beweging. Telken jare vinden dergelijke moorden plaats, gepleegd door leden van geheime vereenigingen. Maar de regeering daar bekommert er zich nog niet om, omdat die misdaden opzettelijk door de anarchistische Inlandsche ambtenaren in de hand worden gewerkt. Het optreden van de politie en de dessa-beambten, is precies als op Java. Dikwijls verspreidt men onjuiste en de regeering in een slecht daglicht stellende berichten, opdat het volk vertoerd wordt en zich tegen de regeering verzet; en dikwijls veroorzaakt het volk in Britsch-Indië relletjes, naar aanleiding van het opstoken door de politie en de domme dessa-beambten. Men verklaart bijv. aan het volk, dat het door zijn leiders en door de regeering wordt bedregen, zoodat zijn vertrouwen in de regeering verdwijnt. Telkens wanneer er geschil is tusschen de bevolking onderling, wordt het verbod uitgevaardigd tegen het in groepen loopen over den weg, enz. Vergaderingen mogen niet worden gehouden, of ze worden belemmerd en men vindt er genoeg in naar schuldigen te zoeken.

Schr. haalt dan eenige telegrammen aan, die door de „Weekly Times of Ceylon” uit Calcutta en andere plaatsen zijn ontvangen, in verband met de Britsch-Indische beweging, in een waarvan de verwijdering van Hornoman, redacteur van de *Bombay Chronicle* werd bericht, en zegt dan ten slotte: Zoo is dus de beweging van het volk in Britsch-Indië. Iemand als Hornoman, die hetzelfde karakter heeft als Sneevliet, wordt verbannen, terwijl verscheidene Inlandsche leiders worden gearresteerd en aangehouden. Daarom zeg ik, dat het niet verschilt met de volksbeweging op Java. Het Britsch-Indische

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZON
Wijnhandelaren

Filiaal: Hoofdkantoor: Filiaal: Filiaal: 100
's-Gravenhage Amsterdam Arnhem Gorinchem
Heemskerckstr. la Binnenkant 25 N. Plein 15 O. Vischmarkt
Tel. H. 3493. Intere. Tel. 389. Tel. 280. Tel 61.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

Restaurant VAN DER PIJL

PLAATS 18 :: LA HAYE

MAISON DE PREMIER ORDRE
Livraison en ville et en province

Grand Hotel Restaurant

„Central”

De meest bekende Inrichting der Residentie.

HOTEL PAULEZ

geeft weder dagelijks van 3.30 tot 5.30 uur, zijn bekende intieme

Afternoon-Tea-Concerten

door het ensemble

WILLY HONSBEEK & Z

Hôtel „de Oude Doelen”

en

Pavillon „Oude Doelen”

DEN HAAG - SCHEVENINGEN

Restaurant de tout premier ordre.

The Concert - Diner Concert
Soupe Concert

American Bar

Grand Orchestre

Restaurant SAUR, den Haag

Lange Houtstraat, hoek Voorhout.

Dejeuners, Diners, Soupers
Specialiteit voor Visch en Zeeuwsche Oesters

MAISON VAN RIJN

Prins Hendrikstraat 28 - DEN HAAG - Tel. H. 4060

Uitzenden van Dinners
van af 90 cent.

Meermalen bekroond. C. JENNER

RESTAURANT 1e ETAGE, Ingang No. 17, Tel. Int. 2479
Plat du jour Dinners A la carte

RESTAURANT KNAPPSTEIN

VLAMINGSTRAAT 15-17 - 'S-GRAVENHAGE
PARTERRE: LUNCHROOM, INGANG No. 15, KOUDE EN WARMESPIJZEN

Maison van Wijk

Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665

UITZENDING VAN DINERS vanaf f 0.90

Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van
Dejeuners, Dinners en Soupers.

KOUDE EN WARMESCHOTELS. J. H. M. KOETS

volk vraagt ook om vrijheid en zelfbestuur, maar de actie daar wordt heftiger gevoerd dan op Java. De actie van Satijk-Grata in Britsch-Indië is evenals die van de S. I. op Java, maar aangezien de Britsch-Indiërs een hartstochtelijk volk zijn, wordt het daar „hard om hard” en worden vele acties in het geheim gevoerd.

Bloedzuigers. De daden van deze categorie menschen worden in de *Octoesan Hindia* door iemand, die zich „*Dwars-spion Toeban*” noemt, in een helder daglicht gesteld. Hij begint met het stelsel *Mindringan*: Den ganschen dag loopen Chinese bloedzuigers de kampongs van Toeban in en uit, met baadjes, kains, ringen e. d., om aan de domme Inlanders te leenen (pindjam) op de volgende voorwaarden: Voor 1 stuk baadjes-goed ter waarde van f 0.90 „leent” hij f 1.80, af te betalen in 25 dagen, à 5 of 7½ cent per dag. Met deze „akae” wint de uitperser in den tijd van 1 maand 150 pCt. of 's jaars 1800 pCt., welke winst vermenigvuldigd dient te worden met het aantal personen, dat van hem „leent”.

Geldleeners: A. leent f 1.— van B. (een Chinees). In den tijd van 25 dagen is die som gestegen tot f 1.25, onder belofte van dagelijks 5 cent te betalen. Maar de leener wordt nog meer bedrogen, want van die f 1.— wordt vooraf 10 cent afgehouden. Dus: voor een leening van f 1.— ontvangt men f 0.90, te voldoen in 25 dagen à f 0.05 per dag; voor een leening van f 2.— slechts f 1.50, af te betalen in 25 dagen, à 10 cent per dag, enz., dus voor f 10.— slechts f 9.—, af te betalen in 25 dagen à f 0.50 per dag.

Waarom zou het verkeerd zijn, indien de Regeering het welzijn van het volk behartigde, vraagt schr., die vervolgens met een „hin, hier is er weer een”, komt op het *Voorschotten systeem*.

Op het daarvoor gunstige tijdstip gaan de „landbloedzuigers” op de dessa's af om onze rasgenooten uit te zuigen, uit te persen en te overvallen met buitengewoon sluwe voorstellen. Van Si Polan (Kromo), bezitter van sawahs en ladangs, ter grootte van 2 bouws, koopt de uitzuiger de pas geplante gewassen voor f 90.— of f 100.—, te betalen in twee termijnen, n.m. bij den aanvang van den aanplant en bij het rijp worden daarvan. En hij zelf verkoopt dien weer voor f 150.—, f 175.—, ja soms zelfs voor f 300.—.

Onze broeders landbouwers zijn inderdaad dom en arm. Zij denken niet aan den dag van morgen, als zij maar voor het tegenwoordige geld kunnen krijgen.

Regeering, vraagt schr., als de leiders van ons ras, onze beweging, gevaarlijk worden geacht, oprieters worden genoemd enz., denkt dan aan het bovenstaande, opdat zij niet gelaakt worden.

Wie is de schuldige??

Afgedrukt wordt in hetzelfde blad (*Octoesan Hindia*) een circulaire, betrekking hebbende op den padiopkoop door de Regeering, onder de bevolking van het onderdistrict Soekoredjo (Bangil) verspreid en ondertekend door den assistent-wedana (handteekening onleesbaar). De bedoeling, in die circulaire vervat, vindt schr. (Esdeje) nog zoo kwaad niet, maar zoodra ze bij den petinggi is aangeland, zal ze zoo schiefs mogelijk worden uitgelegd. Schr. durft dit te zeggen, omdat hij van een dassaman, die geen padi bezat, vernam, dat deze uit vrees voor den petinggi, van andere menschen padi kocht voor f 2.50 en weer aan het Gouvernement verkocht voor f 1.60. Volgens de circulaire wordt voor de padi door het Gouvernement niet f 4.— per pikol, maar f 3.60 betaald, wegens de spillage van 10 katties per pikol, terwijl men aan anderen voor f 5.— de pikol verkoopen kan. In een noot herinnert de redactie er aan, dat zij vroeger een beroep heeft gedaan op de dassabevolking inzake den verkoop van haar bezit aan levensmiddelen en dat dit de achterdocht der Regeering opwekte; dat het beroep werd gedaan ook naar aanleiding van de verkeerde ten uitvoerbrenging van den regeeringswil ten aanzien van de voedseldistributie, waardoor de dassamenschen benadeeld werden. Thans wordt ook inzake den padiopkoop door de regeeringsvertegenwoordigers niet gehandeld zooals het hoort, zoodat de dassamenschen er slechts nadeel en last van ondervonden. Wij, de zwakke partij, zullen niets doen, want wij weten, dat onze voor het volk goede wenschen slechts vruchteloos zullen blijven.

„Een goed voorbeeld”. Zoo noemt een berichtgever het (in de *Octoesan Hindia*), dat een Inlander, die op straat door een fietsenden Europeaan was aangereden en op den koop toe een klap op zijn hoofd kreeg, den wegrijdenden fietser een flesch naar het hoofd wierp. Dat de fietser afsteeg en onder het witen van vreeselijke dreigementen op den Inlander afkwam, maar dat deze hem kalm afwachtte en met een vuistslag het gevecht opende, waaraan de politie een einde maakte. De Inlander werd vrijgesproken, terwijl de Europeaan werd beboet met f 15.— wegens overtreding van het rij-reglement. De redactie roept er in een noot aan toe, waarin zij het optreden van den Inlander (Dirdjowindjo) prijst, en tot alle rasgenooten het beroep doet zich te verzetten tegen alle vernedering, omdat daardoor alleen hun waarde als mensch kan worden verkregen.

Hoe moeten wij handelen? Deze vraag stelt E. N. boven een artikel (in de *Octoesan Hindia*), waarin hij aanvangt met de stelling, dat er van een alge-

meenen vooruitgang geen sprake is, maar dat alleen het Westersche kapitaal vooruitgaat en door zijne Regeering gesteund wordt. Schr. spreekt van „zijne” Regeering, omdat die enkel de belangen der Westelingen behartigt. Vragende, wat de algemeene vooruitgang beteekent, waarvan men den mond vol heeft, antwoordt schr., dat de toestanden in de dessa meer dan achterlijk zijn. Hij haalt het voorbeeld aan van een klacht, door 7 personen ingediend, wegens be-rooving door het dessahoofd van hun toebehoorende gronden, welke klacht geen resultaat had, doordat het dessahoofd voorgaf, dat die gronden reeds aan 8 andere personen toebehoorden. Deze acht, die het dessahoofd hielpen, hebben echter nog steeds die gronden niet in hun bezit. Schr. hoopt, dat de zaak onderzocht zal worden, als men tenminste de moeite daarvoor nemen wil en niet enkel tevreden is als de belasting maar binnen komt. Dan vraagt schr. waarom de dassaman belasting betaalt. Omdat hij bang is voor de bajonet, of voor de verbanning. Hij wordt veel liever dief en roover, dan zijn belasting niet te betalen.

Vervolgens gaat schr. over tot de vraag, waarom Inlanders geen chefs kunnen worden. Misschien kan dat wel. Maar de Hollanders worden niet gaarne door Inlanders gecommandeerd. Waarom? Is elke Hollander knapper dan elke Inlander?

Dan heeft schr. het over het onderwijs aan Inlanders. De hoogere Inl. ambtenaren mogen hun kinderen naar 1e klasse scholen zenden, die beneden den rang van djaksa naar de Inl. 2e klasse scholen, de overigen moeten zich maar vergenoegen met dessa-scholen. Velen begrijpen nu, dat zij om hunne kinderen te ontwikkelen, dezen naar Singapore, of als zij rijk zijn naar Japan, Amerika en Europa moeten zenden, maar niet naar Nederland, want volgens geruchten worden de jongelieden, die daar studeeren, steeds teveel opgekamd. Wat moeten wij nu doen? Moeten wij eigen scholen oprichten voor onze kinderen? Het schijnt dat dat de wensch is der Regeering. Alle scholen, die zij ons schenkt, zijn slechts voor haar zelf nuttig. Voor ons ook wel, maar om de arbeiders te worden der Regeering of der kapitalisten. Daarom — zegt schr. — doe ik een beroep op de welgestelden van mijn ras, geeft uw kinderen onderwijs op de manier van Dr. Sun Yat Sen, een Chineesch revolutionair. Voor den vooruitgang van ons land hebben wij veel ingenieurs, juristen, dokters en professoren van ons eigen ras noodig. Zoek een manier om die te krijgen. Vraagt niet, want zij aan wie wij vragen, zijn onze vijanden.

Ten slotte springt schr. over op de kwestie van de inkrimping van het suikereareaal, om te eindigen met de verklaring, dat men geen hulp heeft te verwachten van wie ook, die den naam draagt van onzen vijand.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Smuts in Z.-Afrika.

Generaal Smuts neemt de door Botha opengelaten plaats, als leider van de Hollandsch-Britsche verzoeningspolitiek, over. Of hij daarbij allen, die Botha ter-

f 14.000.000.—

Tot heden werd **ruim VEERTIEN** miljoen gulden loon aan **COLLECTIEVE VERZEKERING TEGEN ZIEKTE** afgesloten door de

Z. H. V.

Weterinkade 41
's-Gravenhage

Coulante schaderegeling
Billijke vaste premie of onderling

UTRECHTSCH BANKVEREENIGING
OPGERICHT 1873. **UTRECHT**

Kromme Nieuwe Gracht 20

Behandelt alle Bankzaken.
Verhuurt loketten in hare Brand- en Inbraakvrije bewaarkluis.

De Directeuren: ANTON M. DE LEEUW.
W. RIJKSEN Gzn. 211

Rotterdamsche Bankvereeniging
Kapitaal en Reserven f 67.000.000.—

ROTTERDAM	AMSTERDAM	'S-GRAVENHAGE
Boompjes	Rokin	Mauritskade
Coolisingel Delfshaven Feijenoord Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposit'o's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereeniging ¹⁵⁷
Kapitaal en Reserven f 7.200.000.—
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d. Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Barneveld Bodegraven Boreulo Boskoop Coevorden Culenburg Delft Den Burg (Texel) Deventer Doetinchem Dokkum Dordrecht Drachten Ede Franeker	Geldermalsen Gouda Gorinchem Groenlo Groningen Haarlem Harlingen Heerenveen Helder (den) Hengelo (O.) Hoogeveen Hoogeveen Hulst Katwijk Leeuwarden Leiden Lochem Meppel Middelburg Nijmegen Oostburg	Purmerend Schagen Schoonhoven Slidrecht Sneek Stadskanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veendam Veenedaal Vlissingen Wildervank Woerden IJmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
---	--	---

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 'S-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong,
Indramajoe, Makassar, Medan, Menado, Pe-
kalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore,
Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden. ¹⁹⁶

Kapitaal f 35.000.000.— Reserven f 18.800.000.—

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposite- en Spaarbank,
Hoofdk. : N.-Z. Voorburgwal 65 (Geb. Unicum), A'dam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars. ⁹³

TAAMS & KEYSER
Bankastraat 10 's-Gravenhage
IN EFFECTEN. ¹²²

Speciale afdeling Incourante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.
Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS. REK.-COURANT.

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN ⁷

:-: Safe-Inrichting. :-:

CENTRALE BANKVEREENIGING
Molenstraat, 21a - 'S-GRAVENHAGE - Telef. H. 1481

RENTEVERGOEDING VOOR DEPOSITO'S.

Met 1 da opzegging	3	0/0
Met 3 maanden opzegging	3½	0/0
Met 1 jaar opzegging	4	0/0

Zenden op aanvraag een uitvoerig Wekel. Beursoverzicht.
ADVIES BIJ BELEGGING. ¹⁶⁸

HET ASSURANTIEHUIS — KEIZERSGRACHT 213 — AMSTERDAM
 TELEF. N. 9569, 1498 en Centr. 52 en 2154

Combinatie van Nederlandsche Verzekering Maatschappijen. - Kapitaal f 10.000.000.-

VERZEKERING tegen TRANSPORT-, BRAND- en INBRAAKSCHADEN
 Directie: F. A. SOREL.

zijde hebben gestaan, ook tot trouwe helpers zal behouden, is aan twijfel onderhevig, bij de vorming van zijn eerste ministerie ondervond hij al moeilijkheden, die hem moesten leeren meer plooibaar te worden. Dat zij, die tegenover Botha stonden, hun standpunt niet prijs hebben gegeven, nu Smuts 't roer in handen heeft, is daarentegen wel reeds buiten twijfel gesteld: Generaal De Wet heeft in het Volksblad te Bloemfontein in vurige woorden een manifest uitgevaardigd, waarin hij o.a. als de werkelijke oorzaak van den opstand van 1914 „de onrechtvaardige aanval op Duitsch gebied” noemt, hij zegt daarom voortnemens te zijn „een krachtig beroep te doen op 't volk van Zuid-Afrika om de regering te noodzaken de Deutsche koloniën aan hun rechtmatige eigenaars terug te geven.” De Wet is niet onbevooroordeeld, zijn interneering grieft hem natuurlijk erg. Daargelaten welke uitwerking een dergelijke heftige uitval kan hebben, blijkt er toch uit dat de strijdlust van die zijde niet verminderd is. Engeland dacht Z. Afrika zoo bijzonder veel genoegen gedaan te hebben, door de uitbreiding met de voormalige Deutsche kolonie, die een protectoraat zal worden, maar de tweedracht tusschen de Hollanders kan er, naar 't schijnt, door toenemen.

Het is echter zeer te betreuren, dat men zich niet eendrachtig kan wijden aan de economische ontwikkeling van 't land, die aller inspanning vraagt en ten volle waard is. Niettegenstaande de offers, die Zuid-Afrika in velerlei vorm tijdens den oorlog heeft gebracht, staat het niet slecht voor de toekomst.

De schuldenlast is, in verhouding tot die van de Europeesche landen, weinig gestegen. De levensvoorwaarden zijn er gunstiger dan in elk Europeesch land, welk ook. Hierdoor zullen bijna zeker de werkrachten er heen vloeien, die vroeger gemist werden, en waardoor de vooruitgang toen te traag was. De producten vragen alleen om scheepsgelegenheid. De Z. Afr. regering is er in geslaagd 3 van de vroegere Deutsche schepen te krijgen, die in hoofdzaak bestemd zullen worden voor steenkolenvervoer. Zij hoopt nog een deel te krijgen van de in de Z. Afr. havens aangehouden D. schepen. Hierin ligt 't begin van een eigen stoomvaartverbinding, en waar de omstandigheden zoo gunstig zijn, kan zulk begin de kiem zijn tot spoedige ontwikkeling.

Smuts zal zeker in nog sterker mate dan Botha de uiterste nationalist tegenover zich vinden, gelukt 't hem aan de meer gematigde elementen de overtuiging bij te brengen, dat Zuid-Afrika zich, evenals Australië en Canada rijk en krachtig kan maken, als lid van het Britsche wereldrijk, dan zal alle aandacht aan de materiele en intellectuele ontwikkeling der kroonkolonie gegeven kunnen worden, zonder te heftigen partijstrijd. Weet hij de sympathie van de meer gematigde nationalist niet te winnen, weet hij hun niet vertrouwen te geven op een zeer groote mate van vrijheid voor 't Hollandse element, dan is 't te vreezen, dat de partijtwist den economischen vooruitgang ernstig kan schaden.

De mijnopbrengst van Quebec.

De vermindering van de mijnproductie heeft Quebec niet getroffen. Het heeft in 1918 zelfs zijn record opbrengst gehad, met een totaal cijfer van ruim 184 miljoen dollars. De asbest staat bovenaan, hiervoor is dit gedeelte van Canada dan ook de eigenlijke wereldleverancier, met zijn verkoop van 9 miljoen dollars. Daarnaast nemen koper, ijzer, mangaan, mika, zink en lood een goede plaats in op de uitvoerlijst.

Draadloze verbinding Engeland—Indië.

Het Lagerhuis heeft een post van 170.000 P. St. aangenomen voor een stelsel van nieuwe installaties voor draadloze telegrafie, tusschen Engeland en Egypte. Volgens de verwachting zou deze binnen 6 maanden in werking zijn. Telegrammen voor 't verre Oosten kunnen door deze regeringsinstelling draadloos naar Egypte worden gezonden, van waar ze dan door de kabel verder gaan. De Br. Indische bladen zijn over deze regeling slecht te spreken.

De gemeenschap per draad is geruimen tijd of geheel onderbroken, of zeer slecht geweest. Nu werd verwacht dat met 't einde van den oorlog niet alleen de censor gedaan zou krijgen, maar dat ook voor een up to date regeling zou worden gezorgd. 't Loopt geheel anders. De werking der kabels is nog geenszins de normale. Terwijl de handel er op uit is om met vernieuwde en vermeerderde kracht aan 't werk te gaan, vormt de gebrekkige telegrafische gemeenschap een beletsel, en nu komt de regering met een pleistertje op de wond: draadloze gemeenschap tot Egypte! Wil het moederland doen wat noodig is voor de gemeenschap met de verre kolonie, dan moet zonder verwijl een goedwerkende dienst van gemeenschap door de lucht, ballons of vliegtuigen worden ingesteld, alsmede een dienst van draadloze telegrafie die van Europa tot Indië reikt.

Lieve verhouding tusschen mensch en dier.

De officieele cijfers geven een vermeerdering van 1.2 pCt. aan voor de sterfte door wilde dieren veroorzaakt. zij was in geheel Britsch Indië over 1917: 2139 personen, in 1918 was dit 2164. De tijgers namen ruim 1000 voor hunne rekening, de leopards 325, de wolven en beren 338. Veel groter is 't aantal nog dergenen, die door slangenbeten overleden zijn, was dit in 1917: 23930, in 1918: 22600! Wel eigenaardig dat het aantal slachtoffers, van een, naar men zou denken, zoo toevallige omstandigheid zoo ongeveer gelijk blijft, al is er wat speling. Uit de hooge cijfers mag men niet op-

maken, dat men de lieve dieren maar hun gang laat gaan.

In 1918 werden, zonder de slangen mee te rekenen, ruim 16.000 wilde dieren gedood: t.w. 1259 tijgers, 5303 leopards, 2270 beren en 1614 wolven. Daarvoor werd 1,49,610 Rs. aan belooning uitgekeerd. 59.495 slangen werden gedood, waarvoor 2568 Rs. aan belooning werd ontvangen.

Hervorming voor Réunion, Martinique en Guadeloupe.

De Fransche regering heeft een wetsontwerp ahangig gemaakt, om de bovenvermelde koloniën tot departementen van het Rijk te maken. De in 't moederland uitgegeven wetten zullen, als dit ontwerp aangenomen wordt, voortaan van zelf ook voor die overzeesche departementen gelden. De wetgeving, betreffende prefectoraal bestuur en rechtskundige organisatie, strekt zich evenzoo tot daar uit. Elk van die departementen zal onder een prefect komen te staan, die door een secretaris-generaal, onder-prefecten en een conseil de préfecture zal worden terzijde gestaan. Allen zullen op de ranglijst van het kader in 't moederland staan. Zij zullen echter, volgens een algemeen bestuursreglement, een aanvullings instructie krijgen in verband met de bijzondere taak.

Ditzelfde reglement zal ook in andere opzichten voorzieningen treffen, die als onvermijdelijk moeten worden beschouwd.

De militaire uitgaven komen op 't budget van den minister van oorlog, of van andere departementen, die het betrokken onderwerp te behandelen hebben.

De financieele verhouding tusschen de departementen en het Rijk worden eveneens bij algemeen reglement aangegeven.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniale Studiën.

De Juni-afl. opent met eene studie van den hr. W. Verbeek over de zelfbesturende landschappen buiten Java, tekst eener nota, opgesteld ten behoeve van de Commissie tot herziening van de grondslagen der staatsinrichting van Ned.-Indië. — Mr. C. C. van Helsdingen Jr. wijdt eene beschouwing aan de historische ontwikkeling der positie van den Koning en den Gouverneur-Generaal in ons regeeringsstelsel. — Onder het opschrift „Juristerij of recht” bespreekt Mr. F. H. Poser, in aansluiting bij een artikel van Abraham Exodus in het Soer. Handelsbl., de formalistische Indische rechtspraak. — Over „de koelie-ordonnantie in de praktijk” artikelt de hr. Th. A. de Neve, beschouwingen naar aanleiding van J. Tideman's opstel (in Kol. Studiën van Aug. 1918), getiteld: „De koelie-ordonnantie en hare toepassing”. — Dr. R. Broersma schrijft eene verhandeling „De ster van Siak”, waarin hij wijst op de geringe economische beteekenis van dat landschap, waarin z. i. Europeesche energie verandering zou kunnen brengen. — De hr. M. H. du Croo publiceert cijfers en beschouwingen betreffende het eiland Soembawa, mede om de aandacht van Europeesch kapitaal en Europeesche werkkraft er op te vestigen. — Een opstel van A. van den Bovenkamp over „De ambachtsschool voor Inlanders” besluit de artikelenreeks. — Verder bevat de rubriek Persoverzicht: Ned.-Indië als producent van oliën en vetten; en: Inkrimping van den

De Algem. Spaarverzekering
 Anna van Saxonplein 3
 's-Gravenhage
 Opgericht 1907

COÖPERATIEF SPAARSYSTEEM

In 1918 alléén, ingeschreven
 voor bijna Twee Millioen
 Gulden 199

Vraagt gratis Brochure!

Handel- en Cultuur-Maatschappij
 Gevestigd te AMSTERDAM, Prins Hendikkade 79. 214
 Telefoon 49 Noord, Telegram-adres: Amesz, Amsterdam.

Import van alle Nederlandsch-Indische producten. Neemt op zeer billijke conditiën vertegenwoordigingen aan van in Nederlandsch-Indië gevestigde firma's. Belast zich met den verkoop van — en geeft voorschot op producten als: Tabak, Koffie, Rijst, Oliehoudende Gewassen, speciaal Copra, Sesame Zaad, Grondnoten, enz.

BANKIERS: Nederlandsche Handel-Maatschappij.

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal f 60.000.000.-
 Statutaire Reserve 11,595,462.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaja, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kotaradja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makassar, Singapore, Penang, Rangoen, Hongkong en Shanghai.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscrédietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

Bank-Associatie

Wertheim & Gompertz 1834 en Credietvereniging 1853.

ALLE BANKZAKEN.

Kapitaal en Reserves f 11.500.000.- Twintig Kantoren

E. DUNLOP & Co.
 Heerengracht 442 Amsterdam

met Kantoren in Nederl.-Indië te Batavia, Semarang, Soerabaya, Bandoeng, Padang en Medan.

Export naar Nederl.-Indië, speciaal van alle soorten dranken, provisiën, sigaren, sigaretten enz., als: gedistilleerd, likeuren, wijnen, cognac, champagne, portwijn, sherry, bieren, mineraalwater, limonades, Vleesch- en vischconserven, kaas, melk, Geconserv. vruchten, jams, suiker- en chocoladewerken, bicuifs, zeep, parfumeriën, eau de cologne, patent-medicijnen.

INTERNATIONALE COMMERCIEELE BANK,
 's-GRAVENHAGE, Alexanderstraat 23. 193

KAPITAAL Fl. 5.000.000.-
 Telefoon: H 7602. Telegram-adres: ACEBANK.
 BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN.

DE NEDERLANDSCHE SPAARKAS
 AMSTERDAM, Rokin 95.
 Bijkant.: BANDOENG en 's-GRAVENHAGE.

Kapitaalvorming in 12 jaren door stortingen gedurende 10 jaren.

VRAAGT GRATIS BROCHURE.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER
 BEVERWIJK, BLOEMENDAAL
 EDAM, HILLEGOM, HOOFDORP,
 LISSE, PURMEREND
 IJMUIDEN, ZANDVOORT.....

KAPITAAL EN RESERVE ca f 5.000.000.-

suikerrietaanplant enz. — Overigens de gewone rubrieken: Kroniek. — Boekbespreking. — Mededeelingen.

De Taak. Alg. Ind. Weekblad.

Uit den inhoud der laatste vijf Nrs. (No. 48): De Indische burgemeesters (zie ook No. 50). — Indië's economische beteekenis voor Nederland, door D. M. G. Koch (vervolg, zie ook no. 49). — Moeilijkheden in het batik-bedrijf. — No. 49: Het Insulind-Congres en zijn politieke beteekenis (vervolg), door G. de Raad (zie ook No. 51). — No. 50: Priester en adatrechtspraak, door J. — De opening van de Algemeene Middelbare school. — Het Ned. Indisch Nijverheidssyndicaat, door F. — No. 51: De Inlandsche pers-overzichten. — Kunstnijverheid in Ned.-Indië (zie ook No. 52). — De exploitatie van Indië, door D. M. G. Koch (zie ook No. 52). — No. 52: Het Garoet-rapport. — Een orgaan voor de Commissie van de Volkslectuur, door S. M. Latif.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

De Sept.-afl. opent met den tekst eener voordracht van Prof. Dr. G. A. F. Molengraaf (gehouden te Amsterdam tijdens de Academisch-Indische week in Juni j.l.) over den invloed van de geologische ligging der Nederlandsche koloniën in Oost-Indië op haar economische beteekenis. — Dr. L. Rutten en Dr. W. Hotz geven het negende verslag (over het tijdvak medio Sept. — medio Dec. 1918) van de geologische expeditie naar Ceram (met kaarten), benevens eenige verbeteringen op het tevoren gepubliceerde vijfde verslag. — Les Hollandais au Cambodge et au Laos is de titel eener bijdrage van Prof. A. Cabaton, waaraan het door de Linschoten-Vereeniging uitgegeven werk van Dr. H. P. N. Muller: „De Oost-Indische Compagnie in Cambodja en Laos”, ten grondslag ligt. — De hr. W. O. J. Nieuwenkamp doet mededeelingen uit zijn dagboek over een derde bezoek aan den vulkaan Batoer op het eiland Bali. Als een merkwaardige bijzonderheid zij vermeld dat de schr. bij zijn eerste bezoek aan Batoer uren lang moest wachten op allesbehalve handelbare koelies voor het dragen zijner bagage, terwijl thans — ruim tien jaar later — de reis per auto geschiedde! — Verder vindt men in de rubriek Literatuur dezer afl. o.m. een bespreking van E. Gogarten: Die Vulkane der nördlichen Molukken (Zeitschrift für Vulkanologie, Bd. IV, Nr. 4, Dec. 1918).

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. van Ned.-Indië.

Inhoud van Deel 75, afl. 1—2: Oud-Javaansche aardrijkskundige namen verklaard? door Dr. Ph. S. van Ronkel (critische bespreking van een opstel van den hr. G. P. Rouffaer, waarin deze een verklaring gaf van den naam der eilanden Banka, Boeroe en Ceram). — Epigrafische bijdragen, door Dr. N. J. Krom (I. Een koperplaat van 848 Caka! II. De inscriptie van Pereng. III. De Singasari-inscriptie van 1723). — De begraafplaats van Hayam Wuruk (den machtigsten en bekendsten vorst van Madjapahit), door Dr. N. J. Krom. — De memorie en instructie voor Jacobus Cooper, als hoofd der expeditie tegen Soerapati uitgezonden in het jaar 1684, door E. H. B. Brascamp. — Measa, eene bijdrage tot het dynamisme der Bare'e sprekende Toradja's en enkele omwonende volken, door Dr. A. C. Kruyt (II. De magische invloed van het menschelijk lichaam). — De ontslagen Gouverneur Van Middelkoop en de Schout-bij-Nacht Buyskes over den opstand in de Molukken, van 1817—1818, door P. H. van der Kemp. — Ceilonsch volksrecht, opgeteekend in 1707. — Verklaring der inheemsche termen in de beschrijving van het Ceilonsch volksrecht, door Dr. Ph. S. van Ronkel. — Over de opkomst van den Indischen handel der Vereenigde Staten van Amerika als mededinger der Oost-Indische Compagnie onstreeks 1786—1790, door Dr. J. Hullu. — Notulen van Bestuurs- en Algemeene Vergaderingen van het Kon. Instituut.

Koloniaal Tijdschrift.

De Sept.-afl. bevat de volgende bijdragen: In memoriam. Johannes Petrus de Kat Angelino, door ter Laag. *) — Duitschland zonder koloniën, door J. C. van Eerde. — Het „Schoone eiland” (n.l. Formosa) in het verre Oosten (slot), door F. A. C. Halkema. — Grond en waterrechten in de onderafdeeling Saleier (Celebes), door D. J. C. Kriebel. — Nogmaals „Lief-rinckiana”, door Le Feuvre, met Naschrift. — Een verdienstelijk hoofdambtenaar (n.l. Mr. W. Muntinghe o.a. particulier secretaris van G. G. Daendels), door S. Kalff. — B. B. herinneringen (studenten-leed in de tachtiger jaren), door oud-B. B. man. — Verder de maandelijksche rubrieken: Koloniale literatuur, door C. v. d. V. — Persoverzicht (A. De Inlandsche pers. B. Chineesche pers), door C. v. d. V. — Bibliographie, door C. v. d. V.

De Indische Gids.

Inhoud der Sept.-afl.: De permanente Commissie voor opnemings- en kaartwerkzaamheden in Ned.-Indië, door J. van Roon. — Is Hooger onderwijs in Indië thans wenschelijk en mogelijk? door Sim Ki Ay. — Javaansche spraakkunst door H. N. Kiliaan, beoordeeld door Dr. A. A. Fokker. — Verslag van de verovering van Java door de Engelschen in 1811, door Hendrik Merkus de Kock, medegedeeld door Dr. J. de Hullu. — De jongste verwisseling in het legercommando, door E. A. A. van Heekeren (met schrijven van den legercommandant luit.-generaal Van Rietschoten). — Het Oosten in vogelvucht, van Boeddha tot de Groot-Mogols, door wijlen M. van Geuns (vervolg). — Varia (De z.g. „Volksbeweging” in Solo. Een nabetrachting — Het negende Decentralisatie-congres. — Het achtste Indië-congres. — Jaarvergadering Indische S.D.A.P. — De radio-geschiedenis van Bandoeng. — De adatrechtspraak). — Revue van brochures enz. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De hr. Soerjo Winoto opent de Sept.-afl. met een fijk geïllustreerd artikel over „De regentswoning”.

Over de bekende „Indische luxe-doozen” deelt de hr. J. Th. Petrus Blumberger bijzonderheden mede; ook dit artikel is fraai geïllustreerd. — Verder vervolgt de hr. B. Th. Bronggeest zijne beschouwingen over Hadramut en de Arabieren in Ned. Oost-Indië.

Geneeskundig Tijdschr. voor Ned.-Indië.

Afl. 3 van deel 59 bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen: Verdere gegevens betreffende het malaria-vraagstuk te Weltevreden en Batavia, door M. L. van Breeenen. — Beknopt verslag van de werkzaamheden aan het Geneeskundig Laboratorium gedurende het jaar 1918, door P. C. Flu. — De rol van het onbewuste in ons zieleven, door Dr. P. H. M. Travaglino. — Kiem-vrij maken van drinkwater met Norit, door Dr. G. Grijns. — Een leerzaam geval van hemeralopia idiopathica cum xerophthalmia (oogziekte, nachtblindheid), door W. A. Wille. — Eenige beschouwingen over de ziektegevallen voorkomende bij de jongelingen van het opvoedingsgesticht „Van der Steur” te Magelang, door Dr. A. J. Salm.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud der Juli-afl.: Een en ander over de voeding onzer legerpaarden (vervolg), door W. van den Burg. — Praktische opleiding voor den Velddienst, door A. M. W. van Renesse. — Training van Infanterie, door G. Th. Slothouber. — Onze reglementen en voorschriften, door X. — Vereenvoudigingen in de administratie, door Nakana.

De Waterstaatsingenieur.

Hoofdzakelijke inhoud van jaarg. 1919, Nr. 6: Gebruik van baggermolens voor irrigatie en afwateringsdoeleinden, door ir. J. F. B. Regensburg. — Lets over heveloverlaten en stortdammen (in het hoofdkanaal van de bevoeiing uit de kali Kejang in Zuid-Madioen), door ir. G. F. van Digel. — Middelbaar en technisch onderwijs in Indië, door v. R. — De Indische Technische Hoogeschool, door Prof. ir. J. Klopper; met Opmerkingen van ir. M. H. Damme. — Beschadiging van bevoeiingswerken, enz. en haar berechting, door Mr. J. Meihuizen. — De groei van het Indisch Bouwdepartement, door W. C. van der Velde.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Behalve een aantal bijdragen van technische strekking, bevat de Juni-afl. nog: Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek. 10. De voorgeschiedenis der Indische spoorwegen (vervolg), door S. A. Reitsma. — Nogmaals de Babat-Djombang Stoomtram-Maatschappij, door S. A. Reitsma. (Beschouwingen naar aanleiding van een artikel van L. J. R. Geene over dit onderwerp).

Handelsberichten.

In No. 652 een artikel over mangrovebast als looimiddel. Voorts economische gegevens over Benkoelen, Amboina, Celebes en Onderh. en Billiton (het laatste gewest de maand April, de overige Maart betreffend).

Algemeen Landbouw. Weekblad voor Ned.-Indië.

No. 4 van den 4en jaargang bevat naast vele korte opstellen een beschouwing van W. M. van Helten, over het aanleggen en onderhouden van tuinen in Ned.-Indië.

Weekblad voor Indië.

De hr. W. Kooiman Jr. geeft in No. 16 een overzicht eener voordracht van zendeling Van Hasselt over Noord-Nieuw-Guinea (bevolking, paradijvogeljacht, enz.)

In- en Uitvoer.

In het Nr. van 10 dezer vervolgt Dr. C. te Lintum zijn opstel over Singapore, in het jaar 1819 door den genialen Raffles gesticht.

De Indische Mercur.

No. 37 bevat als hoofdartikel eene bespreking van een voordracht van ir. W. Cool, getiteld „Technische

Een voorsprong op alle andere merken, heeft de

Monarch
schrijfmachine
met optel- en affrekapparaat.

HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & CO
AMSTERDAM-ROTTERDAM
DEN HAAG

KON. ERK. PITMANSCHOOL

Staatsblad 37.

DEN HAAG, Regentessepl. 26 · Mauritsweg 30, ROTTERDAM

Stenografie, Machineschrijven, Talen, Correspondentie, Boekhouden, Staatsinrichting. 173

KANTOOR- en HANDELSOPLEIDING.

Directeur-Gen. T. v. D. VEEN.

Mode-Academie
SYSTEEM WOHRYZEK.
Prinsengracht 802 bij de Utrechtsche straat.
AMSTERDAM.

HET ADRES van opleiding voor Coupeuse Directrice en Leerares. 14
Grondig onderricht verzekerd.
PROSPECTUS OP AANVRAAGD GRATIS.
De Directrice A. MIENSTRA.

F. A. C. F. VAN DER DOES
LANGE HOUTSTRAAT 9
DEN HAAG
BREDA-MAASTRICHT
Vraagt catalogus

133

WANNEER GIJ

Dames- of Heeren-Kleding wilt laten Oppersen, Repareeren, Keeren, Moderniseeren, Vermaken, opnieuw Voeren, onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij maar wilt, ga dan naar

Kleermakerij „UNICUM”

Anna Paulownastraat 30a, Tel. 4947

DEN HAAG

De prijs wordt steeds VOORUIT bepaald. 178

Instituut W. G. TAANMAN

INTERNAAT

EXTERNAAT

de Perponcherstraat 105

de Perponcherstr. 101-103

- Afd. A. Opleiding voor eindexamen H. B. S. 5-j. e. Inst., voor de Marine, Milit. Academie, Cand. O.-I. ambtenaar.
- Afd. B. Opleiding voor Staatsexamen A. en B.
- Afd. C. Opleiding voor Cadettensch., Zeevaartsch., Middelb. Kol. Landbouwsch., Machinistensch., enz.
- Afd. D. Lager Onderwijs voor Leerl. van af 6 jaar. Opl. 1ste kl. Gymn. en H. B. S. 169

Melkinrichting

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 · Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunusstraat 66a · Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

*) Ook in het Weekblad voor Indië (No. 16) en de „Reflector” (No. 30) worden waarderende woorden gewijd aan de nagedachtenis van dezen, door ontvreden bevolking vermoorden, jeugdigen controleur B. B.

lessen en vraagstukken op het gebied van den Indischen havenbouw. Verder een overzicht uit het jaarverslag over 1918 van de Soekaboenische Landbouwvereniging, benevens de gewone periodieke rubrieken: Kultuurberichten, Kleine mededeelingen, Financiële berichten en verslagen, Literatuuroverzicht van cultures, enz.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 24: De bevolking van het eiland Nias (vervolg). — Postenleven, door F. J. van der Lyke-Prins (V. Hertenjacht in Boni). — Uit het dagboek van een Hollander in Indië, door J. Croiset. — Op Goea-Goea (vervolg), door C. O. van der Plas (als Naschrift: geografische mededeelingen over het eiland Goea-Goea, ten oosten van Madoera).

United Empire.

Het onder dezen titel verschijnende tijdschrift hetwelk door het Koloniaal Instituut te Londen wordt uitgegeven, bevat in het Sept.-Nr. eenige bijdragen, waarop de aandacht zij gevestigd, n.l. Unknown New Guinea (with illustrations), by E. F. Pearson Chinery. — The future of tropical colonisation, by A. Wyatt Tilby. — Colonisation in British Guiana.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

**BUITENGEWONE ALGEMEENE VERGADE-
RING** van de Vereeniging „Oost en West”, op *Zaterdag 27 September 1919*, om 2 uur n.m., te Utrecht, in het Geouw van den Nederlandschen Protestantenvond, Boothstraat No. 7. (Alle leden hebben toegang).

Agenda:

1. Bespreking der propaganda-voorstellen (zie de artikelen onder het hoofd Propaganda in de Kol. Weekbladen van 31 Juli No. 31, van 7, 21, 28 Augustus, No. 32, 34 en 35 en van 4 en 11 September Nos. 36 en 37 (op het artikel in No. 37 van 11 September wordt de bijzondere aandacht gevestigd).
2. Rondvraag.

De Secretaris,

E. F. GROOSS.

Van de West-Indische Kamer:

Spreekuur Nederlandsch West-Indië.

De heer Adolf F. C. Curiel, voorzitter van de Kamer van Koophandel, Suriname, en lid der Koloniale Staten te Paramaribo, houdt op verzoek der West-Indische Kamer een spreekuur *19 September 10—12 uur v.m.*, in het Bureau voor Handelsinlichtingen, Oude Brugsteeg 16, Amsterdam. Schriftelijke vragen kunnen worden ingezonden tot 17 September.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarmede moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Referendaris ter algemeene secretarie of bij de departementen van onderwijs en justitie.

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

4 leeraren in de plant- en dierkunde.

13 leeraren in de Nederlandsche taal.

2 leeraren in de aardrijkskunde.

4 leeraren in het Duitsch.

3 leeraren in het Fransch.

2 leeraren in het Engelsch.

8 leeraren in de wis- en natuurkunde.

5 leeraren in het teekenen.

1 leeraar in de geschiedenis.

2 leeraren in de Staatswetenschappen.

Leerares in de verloskunde en leeraar in de inwendige geneeskunde aan de Ned.-Indische artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijk gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.

Verpleegster 1ste klasse voor de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst, en ervaren, gedemobiliseerde veeartsen.

Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ing.) Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur. Tijdelijk ingenieur voor de bevoeiing van gronden op de buitenbezittingen (civiel-ingenieur). Opzichter. Tijdelijk opzichter voor de landsgebouwen.

Deskundige voor de steenen- en pannenbakkerij.

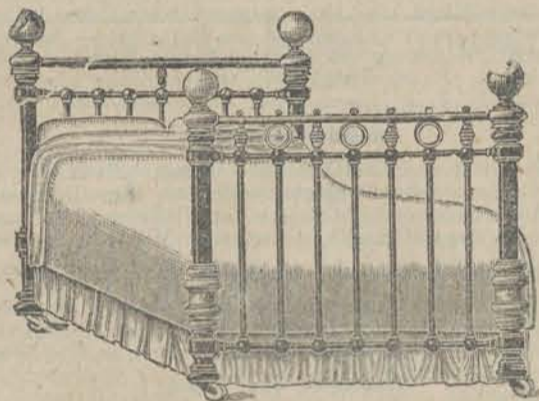
Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener bij den dienst der Ombilimijnen.

Onderopziener bij de Poeloe-Laoetmijnen. Adjunct-landmeter bij het kadaster. Ingenieur bij het mijnwezen. Bij den dienst der Staatsspoorwegen: Civiel-ingenieur. Werktuigkundig ingenieur. Ingenieur voor het signaalwezen. Aspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur). Scheepsbouwkundig-ingenieur voor het marine-etablisement te Soerabaja. Bij den post-, telegraaf- en telefoondienst: Electro-technisch ingenieur. Electro-technisch ambtenaar 1ste kl. Electro-technisch ambtenaar 2de kl. Adsp. electro-technisch ambtenaar. Telefoonopzichter 1ste kl. Telefoonopzichter 2de klasse. Instrumentmaker 1ste en 2de klasse. Radio-technisch ambtenaar 2de kl. Aspirant-radio-technisch ambtenaar. Commies. Onderwijzer bij het openbaar Europeesch lager onderwijs. Opzichter bij de bevoeiingswerken ten behoeve van den landbouw. Adjunct-Gouvernements-accountant. Aspirant-commissaris van politie. 3de officieren voor de Gouvernementsmarine in Ned.-Indië. Zij, die voor uitzending tot een der betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeling van het Ministerie van Koloniën. (Nederlandsche Staatscourant van 2 September 1919 No. 165).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die **VERHUIZEN**, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 7, Den Haag, Tel. 4519.

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

De Indische Rijsttafel.

Recepten van een Indisch Kokki.

BEWERKT VOOR HOLLAND

DOOR

FRANÇOIS BLOM,

Schrijver van „De Moderne Kookkunst”

3DE DRUK.

Prijs: ingenaaid . . . f 0.75

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON
GROENMARKT 27
TELEFOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
□ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

HOEKER & ZN.

Uitsluitend adres Heerengracht 435—437

• Goud - Zilver •

Paarlen - Brillanten

AMSTERDAM 192 Telefoon 309 Noord

Instituut LAURILLARD

OPLEIDING voor verschillende examens en ambten, zooals Staatsinrichting M. O., Staathuishoudk. M. O., Gemeente-administratie, Boekhouden. De opleid. geschiedt ook schriftelijk in Nederland en Koloniën met zeer goede resultaten. Prospectus en lijsten met namen en adressen van vierhonderd en vijftig geslaagden worden op aanvraag gratis toegezonden door Mr. Dr. I. J. M. LAURILLARD,

Oranjeplein 102 - Den Haag

.. Telefoon 6225 ..

WEIJNE & STERNFELD
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Olympia Theater
Prins Hendrikplein 3 Tel. H. 9521

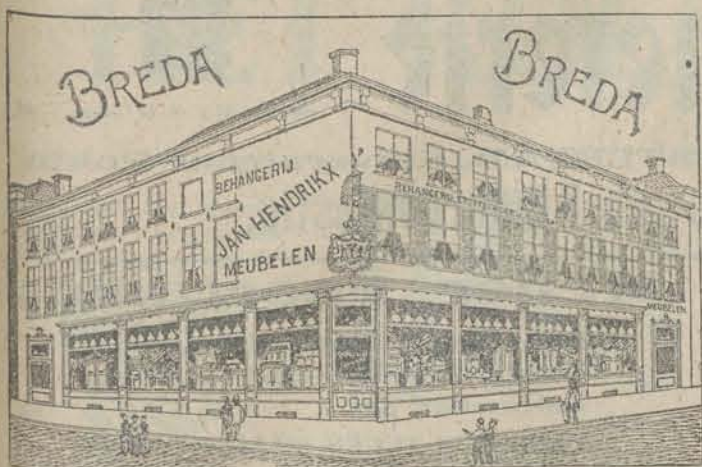
Passage-Bioscope
Telefoon H. 3731

Elken Vrijdag nieuw afwisselend programma

Olympia Theater doorlopende voorstelling, aanvang acht uur.

Plaatsbespreking kan per telefoon geschieden.

Adverteeren doet verkoopen.

BOSCHSTRAAT 1.

VAN STRAALEN MONSIEUR & ERKELENS. WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Leuvehaven 34, Tel. 2456.
 Bijkantoor: DEN HAAG, Lloydgebouw, Piet Heinplein, Tel. 1587 1588

Instituut „VAN WIJNGAARDEN“,
 Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
 2de Schuijistraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
 Afd. B (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar). Op-
 leiding voor verschillende examens.
 Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
 Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

2de Hands Meubelmagazijn
J. C. FERON,
 VEENKADE 20 DEN HAAG
 STEEDS IN- EN VERKOOP.
 Atelier voor herstellingen en veranderingen.
 Gevestigd sedert 1880.

Vereeniging OOST en WEST.
 Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 187, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdags-
 middags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Con-
 versatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.

- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames
 en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitslui-
 tend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor
 hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, Bujs Ballotstraat 15.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de
 opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren of van dienstbetrekking
 wenschen te veranderen kunnen zich wenden tot: „PERSINGGAHAN“, Advies-Bureau en tehuis voor Ned.-Ind.
 Bedienden van de Vereeniging „Oost en West“, Dir. F. DE MUNNIK, van Boetzelaerlaan 2, Den Haag,
 Telef. Scheveningen 248, waarook gelegenheid bestaat voor logies, tegen een billijke vergoeding.

**OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West“, die zich beschikbaar stellen voor
 het geven van privaattlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.**

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch. — Staatsinstel-
 lingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere
 informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. —
 Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
- J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assist.-Res., van Imhoffstr. 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterk.
- B. TH. BRONDGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Indië. —
 Arabisch. — Maleisch. — Javaansch.
- A. H. JANSSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gramatica, correspondentie, spreken); geeft les
 te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der
 Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West“, Heulstraat 17, Den Haag,
 zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,
 door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.02; 50 ex. f 2.50,
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen“ f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent
 voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,
 door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen“ f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent
 voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West“, Heulstraat 17 en de Firma
 MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

a. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENZ;
 II. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
 Prijs per exemplaar f 0.50 en f 0.03 frankkosten

- b. Staats- en part. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- No. I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
 Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankkosten
- No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de, verbeterde druk).
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht)
 Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.
- No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht).
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk).
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (2de verb. druk.)
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. XI. De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures
 in Nederl.-Indië.
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

N.B. Beleeft verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-
 Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Nederl. Stoomvaart-Maatschappij „OCEAAN“
 Directie: Prins Hendrikkade 145, AMSTERDAM

Holland-Nederlandsch-Indië
 Vice-Versa

Agenten: MEYER & Co's SCHEEPVAART-MAATSCHAPPIJ
 AMSTERDAM-ROTTERDAM.

N.V. Algem. Nederlandsch en Indisch Touristenbureau
 's-Gravenhage Kettingstraat 1 „KOSMOS“ Weltevreden-
 Rijswijk

Vraagt inlichtingen omtrent onze reizen
 naar de slagvelden en onze gezelschapsreizen
 van Genua en Marseille naar Holland.

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN

Eigen kantoren der Maatschappij te AMSTERDAM, HONG-
 KONG, SOERABAIA, KOBE en SAN FRANCISCO.
 Geregelde stoomvaartdiensten tusschen
 Nederlandsch Indië, China en Japan.

JAVA-PACIFIC LIJN

(Onder Directie der Java-China-Japan Lijn).
 Maandelijksche dienst tusschen Ned.-Indië
 en San Francisco.

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND“
 AMSTERDAM.

PASSAGIERSDIENST

van Amsterdam via het Suezkanaal naar SABANG,
 BELAWAN-DELI, SINGAPORE, BATAVIA,
 SEMARANG en SOERABAIA.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en
 vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen
 Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en
 Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij
 de Directiën te Amsterdam en te Batavia.

VLEUGELS, PIANO'S
KUNSTSPELPIANO'S
— ORGELS —

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN

Speciale Inrichting voor het
 gereedmaken voor de TROPEN

GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG
 BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin. 98

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Surnumerair bij den Indischen Post-, Telegraaf- en Telefoondienst.

Voor den Leergang 1919/20 voor opleiding tot Commies zijn nog plaatsen open.

In aanmerking komen:

Jongelieden, vrouwelijke en mannelijke, van ten hoogste 23 j. met EINDDIPLOMA H. B. S. (voor jongens) 5 j. c., Hoogere Handelsschool, Gymnasium.

Schriftelijke aanmelding bij den ondergeteekende, uiterlijk 30 September.

Opleiding kosteloos.
Toelage f 1000.- per jaar.

Verdere bijzonderheden geeft de bekendmaking in de „Staatscourant” van 8 September, waarvan de ondergeteekende op aanvraag kosteloos overdrukken verstrekt.

Namens de Commissie van Voorbereiding,
W. F. GERDES OOSTERBEEK, Secretaris.

27. L

DEPARTEMENT VAN KOLONIËN, 's-Gravenhage.

Oudste en Soliedste Adres

Opgericht Ao 1781

HAAGSCHE MANUFACTUURHANDEL

voorheen VAN HOUTEN & Co 165
Grote Markt 4, DEN HAAG, Tel. 1974, Laan 2-4

- Manufacturen
- Witte Goederen
- Karpetten
- Loopers
- Ledikanten
- Bedden
- Dekens
- Matrassen
- Vitrages
- Gordijnen

Groote sorteering
Slaapkamer-Ameublementen

Firma Gez. DE GRIJS
BOTERMARKT 24 - LEIDEN - TELEF. 1322

Specialiteit in
Uitzetten en Luiermantelen 204

TUINARCHITECTUUR

N.V. Clingendaalsche Kwekerij 140
CLINGENDAAL Den Haag
Eigen Kwekerij

Electro-techn. en Mechanisch Bureau
„HOLLAND”
ANNA STRAAT 17 - DEN HAAG

Electriciteit op elk gebied.
Groote keuze Electriche Ornamenten, enz.
Baden, Geysers, Waschtafels. 200

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag 5

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg. 95

5 pCt. Pandbrieven tegen beurskoers.
Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

Weder voorradig:

Sanatogen, Haematogen, Ovomaltine
Sloan's limiment, Regulin, Elliman's
embrocation, enz. 108

RECEPTEN TEGEN BILLIJK TARIEF

VALKENBOSCH APOTHEEK
Valkenboschlaan 50 - DEN HAAG - Telefoon 7384

G. J. Hilbrink

Heeren- en Dames-Kleermaker.
's-Gravenhage

Daendelsstraat 8. Tel. N. 6382
Lid der N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

Groote voorraad
Engelsche Stoffen 187

Firma H. RAHR, Utrecht

ACHTER ST. PIETER 4 - TELEFOON 443
OPGERICHT 1835. 201

Piano- en Muziekhandel.

A. SCHRÖDER & Co. Groenmarkt.

VOOR HET NAJAAR

Warme Onderkleeding
voor Dames, Heeren en Kinderen

Wollen Sportmantels
Wollen Stoffen

Brengt een bezoek aan „Boeatan”, Magazijnen van Ind. Kunstnijverheid.